

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін ЧННІПБ**

МИХАЙЛЕЦЬКИЙ Михайло Дмитрович

МИТНИЙ ПРОСТІР ДЕРЖАВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗБУДОВИ

спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСчм-21
М.Д. Михайлецький

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Дерманська Л.В.

ТЕРНОПІЛЬ-2021

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ МОМЕНТИ СТРУКТУРИЗАЦІЇ МИТНОГО ПРОСТОРУ.....	6
1.1. Понятійна дефініція митного простору.....	6
1.2. Орієнтири національного митного простору в умовах торгово-економічної інтеграції.....	11
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ КРАЇНИ.....	22
2.1. Оцінка активності країн у митному просторі та її вплив на формування митного середовища.....	22
2.2. Аналіз впливу митного простору на збалансований розвиток країн в умовах COVID -19.....	28
Висновки до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....	38
3.1. Емпіричне дослідження ризиків в контексті митних реалій.....	38
3.2. Шляхи і інтернаціоналізації українського бізнесу в ЄС та формування митного простору через фінансування та отримання допомоги від європейських та міжнародних організацій	61
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ МОМЕНТИ СТРУКТУРИЗАЦІЇ МИТНОГО ПРОСТОРУ

1.1. Понятійна дефініція митного простору

На сьогоднішній день проблематику митного простору вбачають одним із найбільш болючих питань, що аналізує світова економічна спільнота. Позаяк вагомим компонентом зовнішньоекономічної галузі є митна система, то допускаємо, що для вияву властивих їй небезпек об'єктивно потрібне дослідження середовища появи таких небезпек, передусім митного простору. У дослідження цього питання помітну роль відіграють роботи шотландського економіста А. Сміта.

Він є одним із класиків економічної ідеї, який мав безумовне відношення як до практики, так і до теорії митного простору. А. Сміт народився в родині митного урядовця і в 1778 р. був призначений комісаром митниці в Единбурзі. Втім це не завадило йому виразити думку та аргументувати недоцільність ужитку мита. Вчений у своїй роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» вказує: «мита, що накладаються з метою обмеження ввозу товарів, однаково підривають як митні доходи, так і свободу торгівлі. Вони руйнують природний баланс промисловості та природний розподіл праці» [8].

У наукових працях економіст досить частенько вживає терміни, які застосовують і нині, а саме: митний устав, митний тариф, митні доходи, митні формальності, повернення мита тощо. А. Сміт одним із перших аргументував фінансові ризики митній політиці: «високі ставки мита у більшості служать лише заохоченням до контрабанди і зводять до нуля митні доходи» [8].

Наукові думки про митний простір як об'єкт ризиковості підхопив Д. Рікардо. Він також виразив заперечливе ставлення до досвіду регулювання внутрішнього виробництва та міжнародної торгівлі за сприянням мита. Англійський економіст щодо цього визначає так: «єдиним наслідком високих ввізних мит на товари є вплив капіталу в ті галузі виробництва, куди він природним шляхом ніколи б не спрямовувався. Мита і митні премії є

найгіршим видом оподаткування: баланс заподіяних ними втрат визначається найменш вигідним розподілом усього капіталу» [3].

Категорія митного простору щільно обумовлена з такими політико-правовими термінами як: юрисдикція держави, суверенні права, суверенітет. Враховуючи це вищезазначений термін можна аналізувати як сферу, змішану з частиною території однієї країни, яка застосовується для реалізації митної юрисдикції іншою державою – за домовленістю між ними або в межах, що дозволені міжнародним правом, або з країною, або з так званою міжнародною територією. Тільки з територією держави зіставляється митний простір і в ніякому разі не спускається за її межі.

Адекватно, це повітряний простір, водна, сухопутна територія країни, тобто простір, окреслений кордонами цієї держави, де вона виконує і свій митний суверенітет. Деколи митний простір налічується з територією двох або більше суверенних країн, що за домовленістю між ними створюють зону вільної торгівлі або митний союз. У підручнику «Митне право України» за редакцією К. К. Сандровського є така дефініція митного простору: «сфера, де найбільш зримо спостерігається взаємодія норм національного та міжнародного права, при якому обидві правові системи, зберігаючи свою незалежність, маючи властивий їм об'єкт регулювання, покликані, можливо, повніше забезпечувати властивими їм засобами правового впливу підтримання встановленого державами порядку перетину їхніх митних кордонів і розвивати співробітництво їхніх митних адміністрацій у боротьбі з митними правопорушеннями» [3].

Рівночасно достойне уваги й таке трактування цього переконання: «територія України становить єдиний митний простір, на якому діють митні правила України, з додержанням зобов'язань, що випливають із міжнародних договорів України. Єдність митного простору України у вигляді зовнішніх і внутрішніх територій і кордонів є одним з основоположних принципів митної політики України. Крім даного митного простору, митна територія України включає також штучні острови, що є в морській винятковій економічній зоні

України, установки і споруди, над якими Україна володіє винятковою юрисдикцією відносно митної справи» [4].

Це визначення подано в ст. 13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Підсумовуючи теоретичний доробок виразників економічної теорії щодо митного простору, акцентовано, що вищезазначена проблематика довгий час витає у полі зору дослідників. В наслідку аналізу вивчення цієї категорії маємо можливість подати власне визначення. На нашу думку, митний простір – це галузь, в якій країни відповідно до угод та в рамках, що не перешкоджають міжнародному праву, реалізують свої економічні взаємини, підтримуючи незалежність під час перетину митних рубежів. На відміну від наявних визначень, які мають більш валове пояснення, у цій дефініції акцентується на власній незалежності країни.

Одним із центральних визначальних чинників успіху в ході збільшення митного простору є постачання взаємодії основних компонентів фінансової політики: бюджетної, податкової, грошово-кредитної, митної, боргової та інвестиційної політики. Комплексний підхід до застосування макрофінансових інструментів та механізмів збільшення митного простору дасть змогу уряду здобувати достатні фінансові ресурси для здійснення його функцій, не знижуючи фінансової стійкості та стабільності соціально-економічного розвитку держави (табл.1.1).

Звершення прийнятного митного балансу у короткотривалій перспективі вимагає координації бюджетної, податкової, митної та грошово-кредитної політики та збільшення фіскальної функції оподаткування. Результатом податкового регулювання буде зростання податкових надходжень до бюджету, зріст бюджетних прибутків та скорочення бюджетного дефіциту.

Таблиця 1.1

Інструментарій розширення митного простору

Назва інструменту	Механізми розширення митного простору
Податкова політика	Встановлення податків і зборів, їх правове регламентування та організація справляння до бюджетів усіх рівнів. Зростання, або скорочення податків, зміна форм оподаткування, податкових ставок, пільг для окремих сфер виробництва, територій, груп населення. Поліпшення збору податків і дотримання податкового законодавства, збільшення бази оподаткування.
Бюджетна політика	Формування, здійснення та регулювання бюджетів усіх рівнів. Форми і методи мобілізації бюджетних ресурсів, застосування їх на вимоги країни. Дефініція джерел фінансування бюджетного дефіциту, базових правил взаємин між ланками бюджетної системи. Перерозподіл та врегулювання видатків, їх збільшення.
Боргова політика	Дії та заходи уряду щодо врегулювання нагромаджених боргових питань та їх уникнення у прийдешньому. Відродження і підтримка платоспроможності держави. Максимізація схвальних та зменшення заперечливих впливів від фінансування за рахунок запозичених коштів. Дефініція макрофінансових меж та умов державних запозичень, поєднання між його формами та кредиторами, порядку та механізмів зменшення боргу.
Митна політика	Збільшення або зменшення експорту чи імпорту. Дефініція механізмів використання митних платежів або митних режимів. Вибір форм здійснення митної політики: протекціонізм чи вільної торгівлі, застосування тарифних інструментів регулювання зовнішньої торгівлі.
Грошово-кредитна політика	Здійснення державних заходів у галузі грошового та кредитного ринків, що віщує регулювання курсу національної грошової одиниці, інфляції, сприяння стабільності грошового обігу та банківської системи.
Інвестиційна політика	Використання методів та форм регулювання інвестиційної політики. Продукування принагідного інвестиційного середовища, поліпшення інвестиційної діяльності, збільшення обсягів інвестицій.

Зменшення розміру негативного митного балансу потребуватиме зростання податкових надходжень до бюджету (зріст фіскальної ролі оподаткування) також і за рахунок скорочення ролі соціальної функції

оподаткування – це зріст податкового навантаження на бізнес та соціально незахищені верстви громадян через анулювання податкових пільг соціального значення, впровадження нових податків, зріст діючих ставок оподаткування, зміну влаштованих соціальних параметрів (приміром – розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи) і механізмів обрахунку податків (наприклад – анулювання певних податкових знижок), зміну перерахунку платників податків тощо.

Держави з розвинутою ринковою економікою мають вагомі перспективи застосування митного простору та широкий список фінансового інструментарію по його збільшенню. Серед таких інструментів підтримки національних фінансових систем в умовах економічного спаду визначальним джерелом заохочення є податкова політика .

Митний простір високого рівня дає змогу державі мати у своєму керуванні великий простір для бюджетного маневрування за рахунок застосування таких фінансових знарядь, як допомога, зовнішні та внутрішні позики, митні платежі.

За умови митного простору середнього рівня дещо вкорочуються варіанти державної політики зросту фінансових ресурсів. Перспективи застосування повної комбінації фінансових ресурсів укорочуються або вгасають взагалі, зоставляючи уряду такі варіанти політики застосування:

- а) допомоги + зовнішніх і внутрішніх позик;
- б) допомоги + збільшення податків;
- в) внутрішніх і зовнішніх позик + податків.

В умовах митного простору низького рівня уряд не спроможний застосовувати повну або часткову комбінацію існуючих фінансових ресурсів, маючи резерв спожити тільки одним із інструментів: податками, позиками, допомогою.

Вагоме погіршення показників митного простору стає результатом породження важливих обмежень та шансів вжитку різних фінансових знарядь таких, як податки, позики (зовнішні та внутрішні), зоставляючи уряду спромогу

виходу із кризи лише за сприянням зовнішньої фінансової допомоги. Саме тому дочасні заходи податкового регулювання дають змогу завбачати як вагоме звуження, так і звершення гострих показників змістів митного простору. Заходи податкового регулювання мають бути невіддільною частиною та мають посісти одне із ключових місць у макеті створення митного простору. Спрямування створення митного простору зобов'язані вводити три основні компоненти: політику підвищення темпів економічного зростання та розширення його бази, політику підвищення ефективності доходів і політику підвищення ефективності видатків.

Податкове регулювання у числі політики збільшення результативності доходів має акцентуватись на черговому здійсненні податкової реформи, збільшенні бази оподаткування, поліпшенні технологій адміністрування, збереженні бази оподаткування та зменшенні її руху до інших держав, введенні нових ІТ технологій в оподаткуванні, поліпшенні податкового контролю, введенні якісно нових модерних податків (податку на фінансові операції, податків для технологічних компаній у сфері цифрової економіки), поліпшенні ужитку державних активів (приватизація), підняття їх прибутковості (підняття прибутків державних підприємств), покращення адміністрування державних зборів, скорочення розміру інституційних (розходів контролюючих органів) та трансакційних (затрат платників податків) податкових витрат, оптимізація контролю за грошовими переказами, отриманих з-за кордону. Непродуктивне застосування однієї з складових моделі створення митного простору знижуватиме якість і успішність інших.

1.2.Орієнтири національного митного простору в умовах торгово-економічної інтеграції

Означуючи докорінність і цілісність досліджуваних аспектів національної митної загалом й митного регулювання ЗТ зокрема, варто ствердити потребу більш деталізованого розбору вітчизняного досвіду й світової практики митного регулювання з урахуванням політико-економічних і торгових

викликів, які означають вагомі розбіжності модерної торгово-економічної політики. Реалії сучасності такі, що у безлічі випадків міжнародні торгові санкції є чи не кінцевим підтвердженням у вирішенні міждержавних суперечок.

Держава реалізує регулювання ЗЕД з ціллю постачання економічної безпеки держави і захисту загальнонаціональних інтересів. Робота державних органів щодо регулювання ЗЕД виконується практично у всіх державах світу, але її регуляторні функції, форми й методи, реальні цілі й завдання виділяються кожною державою, ступаючи з її масштабів, торгово-економічних перспектив, конкурентних позицій на світовому ринку і в світогосподарських відносинах, зовнішньої й внутрішньої політики країни тощо.

Регулювання ЗЕД економічних суб'єктів державними інституціями – неупереджена потреба успішного функціонування соціально-економічних систем. Воно націлене на постачання митних інтересів країни та економічних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної функції. Перелік організаційно-економічних засобів митного регулювання ЗТ вказано на рис. 1.1.

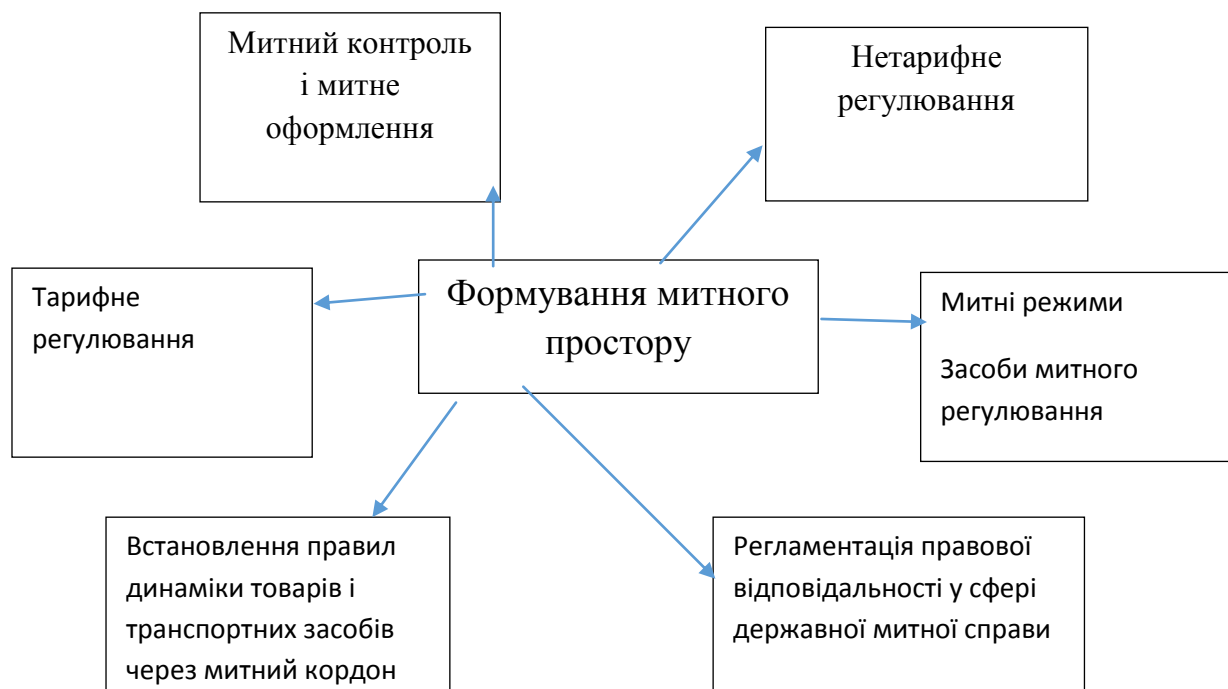

Рис. 1.1 Формування митного простору

Митне регулювання націлене на звершення таких цілей: економічних (упорядкування доходів державного бюджету за рахунок митних платежів),

регулятивних та правоохоронних. Митно-тарифне регулювання – система митно-тарифних заходів, які застосовуються в якості національного торговельно-економічного знаряддя для налагодження зовнішньої торгівлі. Головний керунок цього виду державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності виділяється митно-тарифною політикою кожної країни [9].

Митно-тарифні регулятори являються базою виготовлення адекватного механізму регулювання й управління світовими господарськими зв'язками як на національному, так і міждержавному ступенях. Система митно-тарифного регулювання ЗЕД діє на п'яти рівнях (табл. 1.2.)

Таблиця 1.2.

Рівні системи митного простору

Рівень	Основний зміст
<u>Мікрорівень</u>	Рівень суб'єктів господарювання – як юридичних, так і фізичних осіб: підприємства, фірми, організації, фізичні особи, які вивозять чи ввозять товари, предмети, послуги.
<u>Мезорівень</u>	Рівень різного виду національних галузевих і регіональних угруповань: міністерства і відомства, які безпосередньо виконують регулювання зовнішньоекономічних відносин, а також міністерства та відомства, які виконують досить активну роль, найбільше, що обходить питань тарифного регулювання експорту чи імпорту
Макрорівень	Рівень держави: уряд країни та парламент
<u>Метарівень</u>	Введення митно-тарифних пріоритетів у процесі міжнародної регіональної інтеграції. Передусім це торкається співпраці митних органів на стадії створення і піднесення митних союзів
<u>Мегарівень</u>	Рівень міжнародних об'єднань, організацій: Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародна торгова палата, Міжнародний валютний фонд, Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), <u>ін</u>

Митне регулювання встановлює рамки економічної активності суб'єктів господарювання, заохочуючи або вдержуючи їхню функцію залежно від наявних економічних пріоритетів, добродіє розвитку міжнародних економічних взаємин та забезпеченню національних економічних інтересів. Митне регулювання ЗЕД на території України відбувається відповідно до Закону

України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Митним кодексом України [28], Законом України «Про Митний тариф України» [34], іншими законами та міжнародними угодами України з питань державної митної справи. Традиційним засобом регулювання зовнішньої торгівлі є митні тарифи, які за природою впливу є економічними регуляторами.

Тарифне регулювання в нас в державі ведеться шляхом обкладення товарів, що рухаються через митний кордон України, митом. До середини 1990-х рр. процедури митно-тарифного регулювання в Україні можна оцінити, як ліберальні (при цьому середньозважена ставка мита являла майже 6,5%). Однак у майбутньому країна стала надавати перевагу протекціоністській політиці у ЗТ, вводячи митні заходи, націлені на захист внутрішнього ринку й національного товаровиробника (за такої політики середньозважена ставка ввізного мита збільшилась практично до 12,60% у 1998 р.); належним чином це позначилось й на зовнішньоторговий баланс України – зменшення обсягів експортно-імпортних операцій.

Тільки на початку 2000-х рр. завдяки зменшенню ставок мит була змога дещо вдосконалити баланс ЗТ, що визначається потребою коригування митних ставок у межах Концепції трансформації митного тарифу України на 1996- 2005 рр. чинно до вимог СОТ. 10 квітня 2008 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі», а 16 травня 2008 р. Україна отримала офіційного членства у Світовій організації торгівлі. Одним із головних зобов'язань перед СОТ є лібералізація ходу до ринку товарів і послуг, а також лібералізація експортної політики [10].

Зі входженням до СОТ Україна здобула додаткові підваги з елімінація торгових перешкод для національних промислових виробників, зосереджених на зовнішні ринки за рахунок здобуття доступу до продуктивних інструментів розв'язання торгових суперечок. У той же час, використання цих інструментів є незначними у взаєминах із державами, які не є учасниками СОТ, першочергово, з пострадянськими (навіть із тими державами, з якими вона уклала договори

про вільну торгівлю), позаяк більшість цих угод не віщують результативних процедур врегулювання суперечок (за винятком двобічних консультацій).

Щодо нетарифних методів регулювання ЗЕД, варто зауважити, що Україна доволі завзято зужитковувала числові обмеження для регулювання експортно-імпортних операцій. На нині в Україні орудує система ліцензування імпорту та квотування значних видів продукції. Корінь вживання нетарифних методів регулювання в Україні сягає 1992 р., коли режим ліцензування і квотування було введено до експорту товарів 75-ти товарних позицій. Кабінет Міністрів України кожного року установлює Переліки товарів, експорт та імпорт яких піддається ліцензуванню, а також список квот. Субсидування окремих сфер економіки, як один із знарядь регулювання ЗЕД, також широко використовується в Україні. Протяжно останніх років несхожі за обсягом субсидії здобували такі ділянки, як суднобудування, вугільна і металургійна промисловість, авіа- і автомобілебудування, космічна, фармацевтична й будівельна галузі [24].

Субсидіювання торкається всіх видів продукції, як для продажу в нашій країні, так і виділеної для експорту. За показниками дослідження Світового банку система державного сприяння виробників в Україні є непродуктивною: уряд не рапортує про обсяги опори секторів; контроль за постачанням допомоги – недовершений; механізми поділу субсидій – непрозорий і з частинами корупції; неприсутній розгляд впливу державної підтримки сфер і компаній на стан суперництва; інституційно не означено орган влади, який би відгукувався за контроль розходів ресурсів [4].

Взірцями можуть призначатися: пільга для виробників біопалива (2012 р.); пільги для компаній ІТ-галузі; податкові пільги для видавництв, операторів готелів «4-5 зірок». Отож, нетарифні методи регулювання ЗЕД в Україні широко зужитковуються урядом з ціллю оперативного регулювання імпорту та експорту: з однієї сторони, їхнє призначення добродіяти лібералізації міжнародної торгівлі, а з іншої – виготовлення протекціоністських перешкод для доступу імпортних товарів (послуг). Розбираючи ствердні ефекти,

першочергово, у сфері ЗЕД, від включення України до СОТ, варто зважити на умовиводи спеціалістів Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України [5].

Дії, що добродіятимуть поліпшенню експортної складової торговельної політики України в умовах поглиблення зовнішньоекономічної інтеграції, надто через інструментарій СОТ, та звершенню заперечливих наслідків світової фінансової кризи зобов'язані, окрім іншого, вводити удосконалення митних процедур. Як демонструють опитування вітчизняних та закордонних підприємців, якість послуг щодо здійснення митних процедур, характер їх організації, рівень автоматизації, та, в заключному наслідку, термін розмитнення товарів в Україні суттєво поступаються середньому рівню, що постав у міжнародній практиці. З ціллю мінімізації неефективних втрат часу та вбачаючи на потребу зросту рівня надходжень від митних платежів до державного бюджету, варто у найближчий час застосувати заходів щодо поліпшення митного законодавства.

Передусім це торкається способів нарахування та процедур оплати митних платежів, регламентів організації контрольних процедур; перетворення систем цілісного контролю додержання митного законодавства. Крім того, важливою лишається проблема майбутньої гармонізації національного митного законодавства із стандартами ЄС, що торкаються, першочергово, принципів та процедур виявлення контрафактної продукції, виконання митного контролю, перетину митного кордону культурними значущостями тощо. Дії щодо оптимізації піднесення імпортової діяльності в Україні повинні, серед інших, бути:

- 1) використання адекватно до норм ГАТТ/СОТ антидемпінгових та компенсаційних мит, товарних квот тощо з ціллю захисту вітчизняних виробників;

- 2) введення нетарифного регулювання імпорту з ціллю лімітувати доступ на українські ринки конкуруючої продукції за демпінговими цінами. Використання таких заходів не звільняє застосування антидемпінгових

процедур, але часто доведення факту антидемпінгу є нездійсненим через формальні мотиви та через факт у держави надто виражених конкурентних прерогатив;

3) боротьба з неофіційною імпортною діяльністю. Між інструментів детінізації імпорту раціональним є: виготовлення системи контролю якості імпортованих товарів; введення електронного декларування імпорту; використання систем аналізу ринків та взаємодія з контролюючими органами держав-партнерів; щонайбільша уніфікація оподаткування імпорту, послідовне анулювання всіх імпортних пільг; поліпшення методології дефініції митної вартості тощо [27].

Виняткової уваги й деталізованого розбору з точки зору використання процедур митного регулювання ЗТ одержує економічна частина Угоди між Україною і ЄС про асоціацію. Насамперед варто зазначити, що застосування торгових преференцій, отриманих Україною від ЄС до листопада 2014 р. у рамках ЗВТ, економічно корисно передусім українським компаніям (звичайно, якщо вони такими зручностями покористуватимуться). За оцінками європейських експертів, названий вплив може являти побіля 500 млн євро щорічно. У той же час, істотні фінансові втрати може мати ЄС від недоодержання митних введень до бюджету.

Така ліберальна митна політика ЄС по стосунку до держави, яка вкладає угоду про асоціацію, використовується вперше у досвіді ЄС. Тому для України вельми вагомо додержуватися умов Угоди, строків її парафування та не витратити час і не нехтувати наданими Угодою торгово-економічними й політичними перевагами. Для цього українському уряду варто розв'язати ряд нагальних інституційних і організаційно-економічних завдань:

- випродувати інституційні перспективи для імплементації Угоди;
- забезпечити організаційно-економічні й адміністративні резерви визначених міністерств, відомств, інших органів влади (у розтині ресурсного й кадрового забезпечення, юридичного, законодавчого супроводу для продуктивної їх роботи);

- випродувати адміністративні умови й постачити пригідне митне регулювання експорту на преференційних домовленостях (мова йде про практичне здійснення процедур здобуття сертифікату походження EUR 1);

- прийняття потрібних нормативно-правових документів щодо технічного регулювання та безпечності продукції.

Потреба й актуальність чергового розвитку і поліпшення процедур національної митної політики аргументується не лише вказаним європейським вектором руху (хоч, безперечно, він є на нині конститутивним), а й загальносвітовими тенденціями світогосподарських стосунків і ознаками торгової політики окремих держав і торгово-економічних угруповань (союзів).

Модерний етап розвитку світової економіки відбивається збільшенням впливу політичного фактору на характер і ознаки міжнародних зв'язків, приміром торгової політики. Адекватно, конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку виділятиметься успішністю застосування комплексу інструментів, включених у сфері регулювання торгових потоків. Щодо української економіки, ми розкриваємо такі визначальні тенденції й ризик-чинники, які в найближчій перспективі характеризуватимуть ознаки вжитку й націленість інструментів митного регулювання ЗТ.

Кінцевим часом вони назбирують розповсюдження у світовій торгівлі, що спричинено, на наш погляд, з геополітичними зсувами і питаннями глобальної економіки. Адекватно, міжнародна торгівля в умовах міжнародних санкцій отримує значних перетворень, як в організаційному аспекті, так і галузевому розрізі. Актуалізуються питання пошуку новітніх ринків збуту, комерційних партнерів, логістичних схем поставок тощо. Для товаровиробників санкції щодо ЗТ (заборони, обмеження, ембарго) – вельми небажаний інструмент торгової політики, обумовлений значними заперечливими впливами (ефект на конкурентоспроможність; зменшення якості національних товарів; збільшення ціни на них тощо). Окрім того, механізм торгівлі через треті держави, як спосіб відсторонити санкцій, обтяжує моніторинг процедур їх додержання і є значною проблемою інституційного характеру і інтернаціонального комерційного права.

Інтернаціоналізація торгівлі має вплив на структуру, баланс і керунки торгових потоків. В умовах економічної кризи світові лідери торгівлі – Китай, США, Німеччина, Японія – вносять максимум зусиль для зросту об'ємів поставок продукції на зовнішні ринки, вживаючи всі доступні для цього механізми (політичні, митні, цінові, маркетингові).

Збільшення частки енергетичних товарів у валовій структурі світової торгівлі: нафти, газу, електроенергії. Важкі геополітичні реалії змушують світових експортерів до грубої й виваженої політики поставок енергоресурсів.

Зріст ролі міжнародних торгово-економічних об'єднань – NAFTA, ЄС, БРІКС, АТЕС, ЄвАзЕС. Кожне із угруповань здійснює принагідну (по стосунку до інших держав, які в нього не входять) торгову й митну політику, базою якої є захист національного виробника. Як ми вказували вище, Україна здійснила кроки (економічного й політичного характеру) для входу у ЄС, здобувши значні торгові преференції.

Забезпечення державами продуктової й екологічної безпеки. Вагому роль у цих ходах виконує якраз торгівля: через належну митну політику захисту національних ринків від екодеструктивної продукції; процедури ліцензування, сертифікації екологічно небезпечної продукції; процедури фітосанітарного контролю тощо.

Беручи до уваги вагомі політико-економічні процеси, які здійснились останнім часом у країні, важливими є питання поліпшення процедур митного регулювання ЗТ України. Світовий досвід показує, що для постачання контролю за товаропотоками, захисту національних товаровиробників, застосування безпечних захисних механізмів щодо ввезення в державу неякісних товарів, зменшення при цьому адміністративних перешкод для бізнесу (лібералізації ЗТ) потрібно безперервно збагачувати й осучаснити методи регулювання ЗЕД.

Продуктивна робота митних органів із оптимізації адміністративних і матеріальних витрат під час реалізації процедур митного контролю та митного оформлення вагомою мірою мають вплив на економічні наслідки діяльності

експортерів і імпортерів, позаяк здебільшого якраз вони є мірилами успішності зовнішньоторговельної політики та в великій мірі означають конкурентні прерогативи національної економіки.

Подальшого покращення вимагають процедури введення продуктивних ставок мита – в умовах європейської інтеграції України ці проблеми мають бути першочерговими для визначених державних інституцій. Як нами вказувалось вище, невідкладними завданнями є інституційний супровід митних процедур і врегулювання українського законодавства (насамперед, митного) з європейським. Подальшого піднесення й поліпшування вимагає така передова форма митного контролю, як електронне декларування у галузі введення ЗЕД (ввійшло в дію в Україні з квітня 2011 р., як експериментальний проект для декількох економічних суб'єктів). [30]

Електронне декларування – це цілісне поняття, що налічує декларування товарів і транспортних засобів способом подання електронної ВМД та інших електронних документів (також і дозвільного характеру), реалізація митного контролю та оформлення цих товарів. Електронні митні декларації вводяться для державної реєстрації імпортованих на митну територію України транспортних засобів, аргументування фактичного експорту за кордони митної території України продукції для цілей компенсації податку на додану вартість, зняття експортно-імпортних операцій з валютного контролю й купівлі валюти. значущою проблемою введення електронних митних декларацій є інституційна суперечність між різними державними органами, повіреними реалізовувати регулювання й контроль ЗЕД. Екстремим в цій ситуації є виготовлення єдиного державного реєстру (бази) дозвільних, регулюючих, ін. документів для уніфікації роботи митних служб. На наш погляд, це дасть змогу митним службам більш успішно здійснювати свої функції у галузі регулювання, моніторингу, контролю економічних суб'єктів, які реалізуються ЗЕД.

Висновки до розділу 1

Торгівля була й застається двигуном економічного піднесення соціально-економічних систем. Визначальні зміни геополітичного ландшафту, питання активізації економічних взаємозв'язків між державами, пошук нових форм і методів продуктивної кооперації між економічними суб'єктами в умовах рецесії, збільшення політико-економічної інтеграції – ті визначальні чинники, які характеризуватимуть конкурентоспроможність національних економік і соціально-економічну ефективність націй у прийдешньому світогосподарському устрої. Вирішальну роль у цих процесах мають виконувати ринкові механізми регуляції економічних взаємин, серед яких чільне місце посідають якраз торгові інструменти. Адекватно, векторами трансформації митного регулювання ЗТ повинні стати збільшення продуктивності інструментів тарифного і нетарифного регулювання, а також поліпшення митних процедур за для здобутку економічних і соціальних впливів.

РОЗДІЛ 2

МОНІТОРИНГ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ КРАЇНИ

2.1. Оцінка активності країн у митному просторі та її вплив на формування митного середовища

Щодо поділу понять “митна активність” та “активність країни в митному просторі”, то зауважимо наступне: коли аналізуємо змістовне значення слова “активність”, то під ним усвідомлюємо діяльність у певних ходах та спромогу до взаємодії. Митна активність суб’єктів віддзеркалює взаємини, що уклалися природно між ними в митній сфері, тобто при введенні митних обмежень, митних формальностей, тоді як активність держави в митному просторі є суттєво ширшим поняттям, бо означає зв’язок не лише в митній сфері, але й виводить процеси, що мають значення в інших галузях, приміром, торговій, податковій, міграційній. Структурно визначальні аспекти активності держав в митному просторі пропонуємо розбирати в таких проекціях: торговій, регулюючій (інституційній та логістичній), фіскальній, захист національної економіки, що відбиватиметься на трьох рівнях митної доктрини: національному, регіональному на глобальному (рис.2.1).

Щодо думки про рівні активності, ми згоджуємося із ідеєю В.В. Століна, який їхній зміст нівелює до такого:

- “1) кожний із рівнів розвитку того чи іншого процесу або структури є необхідним для наступного;
- 2) кожний із рівнів має власну “природу”, тобто формується суттєво відмінними зв’язками;
- 3) кожний із нижчих рівнів є умовою розвитку вищих;
- 4) вищі рівні управляють нижчими;
- 5) іманентний розвиток кожного рівня не припиняється із розвитком вищого” [38].

Рис. 2.1. Модель структури активності країни у митному просторі

Стосовно циклічної активності держав, то вона не є стабільною як у часовому параметрі, просторовому, так і за ступенем прояву. Висуваємо лише три її фази (підйому, спаду, відновлення) з певних причин.

По-перше, активність у гранях простору не має так званої “пікової” вагомості, досі не були присутні вивчення щодо числового виміру активності. По-друге, взаємодіяння держав у митному просторі виникає під дією системи факторів, що стосуються різних сфер соціально-економічних відношень.

По-третє, активність у митному просторі є рухливим явищем та спроможна до швидкої трансформації, тому термін циклів різний для різних держав. Головні завдання оцінки активності країн криються у такому: породити систему показників, які мають вплив на переверт активності держави у глобальному просторі; обрання та створення інформаційної бази для вивчення; обрання показників, тотожних для усієї вибірки держав; здійснення оцінки; умовиводи та розробка пропозицій. Активність держав у митному просторі налічує такі аспекти із належними характеристиками (рис. 2.1.).

Проте, така глобальна система з позицій як включення країн, так і введених факторів, натрапляє на певні проблеми. Перший рівень (національний) є опорним, бо відбиває умови, а також передумови, митної взаємодії держав, тобто митний клімат у країні. Для нього притаманні проблеми подачі якісного статистичного інформування. Другий рівень означає

регіональні аспекти митної взаємодії [41], тобто в межах регіональних об'єднань спроможні з'являтися власні методики розрахунку.

Щодо найвищого рівня, то він базується на статистичних вивченнях та методиках, запропонованих міжнародними організаціями та світовими дослідницькими інституціями. Значною мірою, відносно оцінки цього рівня наявний певний суб'єктивізм, бо бувають істотні розходження в самих методиках, тим більше на базі експертних оцінок, а у більшості епізодів не конкретизовано, якими критеріями володіють експерти; для поодиноких держав несуттєва статистична інформація через нерозвиненість у них здатного інституту статистики.

Позаяк, для дефініції активності країн у митному просторі потрібна системна (протягом років і практично для всіх держав) статистична база, тому здійснимо оцінку найнижчого рівня визначеної моделі активності держав, а саме національного митного клімату.

Продуктування манливого митного клімату не має бути самоціллю країни за для підтримання рейтингових позицій, а зважати на це та формуватися під впливом: об'єктивних (розміщення країни, природні умови, що характеризують зовнішню спеціалізацію, історичний досвід і т. ін.) та суб'єктивних чинників (керунки діяльності державних інституцій у митній та зовнішньоторговельній справі). Механізм формування принагідного митного клімату варто аналізувати як регульовану систему організаційних структур, форм, методів та принципів управління, з сприянням яких відбувається регулювання та зміна митного осередку.

Базовими принципами, поміщеними в основу формування митного клімату, повинні бути:

- принцип застосування порівняльних переваг;
- зменшення ризиків у митній справі;
- принцип універсальності та пристосування до змінних умов;
- принцип лібералізації умов зовнішньої торгівлі;
- принцип комплексності;

- принцип інтегрованості;
- принцип інформаційної відкритості [44].

У нашому випадку для означення впливу митного клімату на благополуччя держави оберемо один із показчиків, що окреслює його рівень, а саме: ВВП на одну людину, який, безсумнівно, не є основним мірилом економічного розвитку та добробуту, але посідає вагоме місце у факторному значенні та певною мірою породжує інші чинники.

Аналіз впливу вказаних чинників на ВВП на одну особу для 107 держав світу, які є членами СОТ, тобто мають орієнтовні характеристики щодо митного регулювання товарних потоків, дало можливість виділити основні з них та розкрити силу їхнього впливу.

Такими чинниками є: експорт товарів, млн дол. (fob), загальна податкова ставка,%; успішність митного управління, доступ до багатосторонньої торгівлі, масштаб охоплення міжнародних ринків, піднесення транспортної і комунікаційної інфраструктури. На базі дослідження робимо висновок, що зміни у тарифному і нетарифному регулюванні насамперед імпорتنих товаропотоків (як і сам імпорт) не мають значного впливу на зміну ВВП на одну особу, тому ці предиктори не беруть участі в формуванні основних функцій.

Разом з тим, серед вагомих факторів, найбільш істотними є: результативність митного управління, відкритість держави до багатосторонньої торгівлі, піднесення транспортної та телекомунікаційної інфраструктури. Брак серед вагомих чинників середньоарифметичної ставки мита можна розтовкмачити тим, що в процесі діяльності системи ГАТТ/ СОТ тарифні позиції в державах-членах є гармонійними, а рівень зв'язаних тарифів узалежнюється при вході країни до СОТ, тому цей інструмент сьогодні все більше губить свій авторитет на зміну добробуту населення [6].

ВВП на одну людину знаходиться під впливом піднесення транспортної та телекомунікаційної інфраструктури. Фактично для всіх держав наявний цей вплив, що ще раз засвідчує потребу розвитку митної, в тому числі й

транспортної логістики для держави. – Найбільший рівень ВВП на одну особу здобувається при збільшенні відкритості економіки до багатогранної торгівлі (але не 100%) та найбільшому позиціонуванні на міжнародних ринках. Майже у всіх аналізованих спланованих регресійних поверхнях відчутно множини держав, які з огляду на ознаки розвитку, не опиняються на ці поверхні. Загальним для них загалом є не входження Люксембургу у поверхні як у теоретичній, так і емпіричній залежностях.

Найвигіднішим є для держави інтеграція високого митного управління, майже граничного охоплення міжнародних ринків при коефіцієнті відкритості до багатогранної торгівлі, рівному $\approx 74\%$.

У випадку введення загальної податкової ставки на рівні 55% (до 60%) та уведення найбільше ймовірного з погляду успішності митного управління, здобувається найбільш вірогідно дозволене просування вітчизняних товарів на світових ринках. Втім непродуктивне митне управління, як і висотний податковий тиск не добродіють збільшенню експортного потенціалу та виходу на зовнішні ринки.

У ситуації побудови сплайнової поверхні для факторів (x_6 , x_9 , x_{10}) відчутно, що у випадку максимального піднесення експортної діяльності держави та введення майже всіх зовнішніх ринків та встановлення невагомого податкового тиску, держави мають можливість утворити добре розвинену інфраструктуру (практично досягти індексу $x_{10}=6,8$), тобто можливо, за рахунок надходження коштів від експортерів та збільшення їхньої діяльності. Як свідчить вивчення, при інтеграції високоефективного митного управління та використання тарифних та нетарифних перешкод (насамперед нетарифних, бо, як засвідчили сплайнові поверхні, діяння ставки мита не має істотного впливу на рух імпорту товарів) припустимо забезпечити допомогою імпорту через полегшення та гармонізацію митних процедур.

Разом з тим, більш вагомим є вплив валової податкової ставки на ввезення, при збільшенні якої останній безмірно зростає, можливо при зростанні податкового тиску на національних виробників вони не видержують

конкурентного бою, здійснюється зменшення національного виробництва, що добродіє імпорту товарів закордонного виробництва.

Аналогічна ситуація виникає із вивезенням товарів, коли при низькій ставці мита (що зручне для імпорту товарів) та високій податковій ставці більшає експорт товарів за кордон. На експортні товаропотоки, на відміну від імпортних, істотний вплив мають вживання тарифних і нетарифних перешкод (знову ж таки наголос робиться на нетарифних перешкодах) та ефективність митного управління. Сплайнова поверхня демонструє, що при середньому значенні індекса вжитку тарифних і нетарифних бар'єрів та гінкому коефіцієнті митного управління постачається зріст експорту товарів з держав. Ще більший вплив забезпечується при збільшенні широти охоплення міжнародних ринків. Проте у цьому дослідженні було викрито один нюанс, який дає змогу твердити про, дійсно, полярний світ в економічній ділянці.

Так, США при дефініції взаємовпливу в регулюванні експортно-імпортних товаропотоків потрапили поза регресійною поверхнею, тому їм притаманні розбіжні від інших держав параметри та закономірності піднесення. Така тенденція не була б насторожливою, якби США була малорозвиненою державою, але вона є одним із світових керманців, що проказує правила торгівлі та принципи митного регулювання, зостаючись при цьому поза їх дією. Безперечно, такі протиріччя потребують чергових наукових досліджень.

Таким чином, дослідження дало можливість викрити особливості, тенденції, спільні та відмінні деталі для формування митного клімату та постачання економічного добробуту у більшості держав-членів СОТ, адже країни, які в ній знаходяться, повинні виробити стратегію та тактику, залежно від переваг розвитку та позиціонування у глобальному середовищі. Нині казати про єдину, національну концепцію митного клімату є безглуздом, адже товар та капітал поступають у державу, де пригожі умови для торгівлі, і насупроти, при грубому регулюванні внутрішнього ринку виростає експортна активність держави. СОТ ще у прийдешньому необхідно випродукувати єдині критерії оцінювання експортно-імпортних товарних потоків, звеліти країнам ввести

певні статистичні показники, що у цілісності відбивали б адекватність оцінки митного осередку в державах в умовах їхнього глобального взаємодіяння.

2.2. Аналіз впливу митного простору на збалансований розвиток країн в умовах COVID -19

Інтеграція держав у глобальний простір, незалежно від рівня їхньої глобалізованості, продукує дилему відбору країною форми зовнішньоекономічної, а також й митної політики. Концептуально не розв'язано проблему вигідного співвідношення у світовій практиці протекціоністських дій поряд із полегшенням умов торгівлі, вкладень, руху через митний кордон продукції, предметів, осіб, не відкрито точки перетину тієї межі, за якою поставатиме деструктивне діяння тих чи інших дій на економічний розвиток держав. Одночасно, митний простір країни в глобальному середовищі діє як відкрита система, що неупереджено вимагає розробки та здійснення такої прозорої митної політики країни, яка б окликалася всесвітнім стандартам гармонізації та полегшення митних процедур, і постачала б якісне проходження рубожу, добродіяла б збалансованості піднесення.

Не враховуючи те, що термін «сталий розвиток» набув розповсюдження наприкінці 80-х рр. ХХ ст., питання постачання сталого (збалансованого) розвитку як на глобальному, так і національному рівнях, полишається однією із нерозв'язаних (як і пояснення змісту цих понять і екстрених, адже це піднесення, яке націлене на інтеграцію спільних зусиль для забезпечення майбутнього [36]).

Рівні є одними із детермінант стабільного (збалансованого) піднесення, а глобальний митний простір має амбівалентне значення на національній економіці. Означати припущення про буття впливу головних характеристик митного простору на дані, які віддзеркалюють соціальну, екологічну та економічну ділянки збалансованого розвитку. В першу множину змінних – множину X – проникнули показники, які означають глобальний митний простір:

- 1 – чисті бартерні умови торгівлі (2000 = 100);
- 2 – ввезення товарів та послуг (% ВВП);
- 3 – мито та інші імпорتنі податки (% податкових надходжень);
- 4 – індекс ефективності логістики;
- 5 – час імпорту, проходження кордону (години);
- 6 – час експорту, проходження кордону (години)%;
- 7– результативність процесу розмитнення (1=низька, 5=висока);
- 8 – безмитний, режим найбільшого сприяння, %;
- 9 – неадвалорне мито, зв'язаний тариф, %;
- 10 – неадвалорне мито, режим максимального сприяння, %;
- 11 – мито >15%, зв'язаний тариф, %;
- 12 – мито >15%, режим максимального сприяння, %;
- 13 – мито >3 * середнього арифметичного зв'язного тарифу, %;
- 14 – мито >3 * середнього арифметичного режиму найвищого сприяння, %;
- 15 – пільгові умови, які ще не були впроваджені в дію у 2016 р., %;
- 16 – число індивідуальних митних ставок, зв'язаний тариф;
- 17 – число індивідуальних митних ставок, режим максимального сприяння;
- 18 – коефіцієнт варіації, зв'язаний тариф;
- 19 – коефіцієнт варіації, режим найбільшого сприяння;
- 20 – кількість тарифних ставок режиму найбільшого сприяння.

Серед індикаторів збалансованого розвитку увиразнимо ті, які утворили множину змінних Y: 1 – індекс людського розвитку (HDI); 2 – ВВП на одну особу за паритетом купівельної здатності, дол. США; 3 – рівень терористичної активності (глобальний індекс тероризму (Global Terrorism Index)); 4 – індекс сприйняття корупції (The Corruption Perceptions Index); 5 – індекс введення держав у міжнародну торгівлю (The Global Enabling Trade Index); 6 – індекс екологічної успішності (The Environmental Performance Index); 7 – індекс соціального прогресу (The Social Progress Index); 8 – індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index); 9 – індекс

економічної свободи (Index of Economic Freedom); 10 – глобальний індекс миру (Global Peace Index).

Обчислимо структуру зв'язків та залежності між змінними обох множин за сприянням інструментарію канонічного кореляційного розбору, застосовуючи пакет STATISTICA, з огляду на те, що митний простір є несталим, тому обтяжується процес встановлення зв'язків між самими рекомендаціями. У світовій практиці метод канонічних кореляцій здобув своє використання у різних галузях та уже давно застосовується у наукових працях [6-10]. Вихідні дані в канонічному аналізі показані у вигляді таблиці, де x_1, x_2, \dots, x_n – незалежні змінні (факторні ознаки); y_1, y_2, \dots, y_n – залежні змінні (результуючі ознаки). Ціллю канонічного аналізу є вираження кореляційних зв'язків між факторними та результуючими змінними, тобто розшукування таких лінійних комбінацій між двома новими канонічними змінними U і V , щоби кореляція між ними була граничною. Рівня нових канонічних змінних має таку подобу:

$$U = a_1 x_1 + a_2 x_2 + \dots + a_n x_n ; \quad (2.1.)$$

$$V = b_1 y_1 + b_2 y_2 + \dots + b_n y_n \quad (2.2.)$$

Первинно для аналізу було відібрано 174 держави, проте завершальну вибірку утворило $N=98$ країн (рис. 2.1).

В ході опрацювання показників було досліджено, що глобальні індекси та дані стабільного піднесення для держав, що розвиваються, та найменш розвинених не означаються. За сприянням інструментарію канонічного кореляційного розбору, застосовуючи пакет STATISTICA, розкрито структуру зв'язків та залежності між змінними обох множин. Одержані результати канонічного розбору (табл. 1) позначилися адекватними, бо канонічне значення R (першого канонічного кореня, який віддзеркалює кореляцію між зваженими сумами змінних множин X та Y) є великим (0,89735) і високо істотним ($p < 0,0001$). Для кожної множини є таке ж число канонічних змінних, як і вхідних

змінних. У нашій ситуації є об'єктивна знадоба здійснення канонічного аналізу, адже побудовані кореляційні матриці для змінних обох множин не дали можливості постановити виразні зв'язки між змінними всередині обох множин.

Таблиця 2..1.

Результати канонічного аналізу

Canonical Analysis Summary		
Canonical R: ,89735		
Chi ² (200)=444,55 p=0,0000		
N=98		Right Set
Left Set		Right Set
No. of variables	20	10
Variance extracted	61,5842%	100,000%
Total redundancy	32,6775%	60,9344%
Variables:	1	Чисті бартерні умови торгівлі
	2	Імпорт товарів та послуг (% ВВП)
	3	Мито та інші імпорнтні податки (% под. надходжень)
	4	Індекс ефективності логістики
	5	Час імпорту, проходження кордону (год.)
	6	Час експорту, проходження кордону (год.)
	7	Ефективність процесу розмитнення
	8	Безмитний, режим найбільшого сприяння, у %
	9	Неадвалорне мито, зв'язаний тариф, у %
	10	Неадвалорне мито, РНС, у %
	11	Мито >15%, зв'язаний тариф, у %
	12	Мито >15%, РНС, у %
	13	Мито >3 * середнього арифм. зв'язного тарифу, у %
	14	Мито >3 * середнього арифм. РНС, у %
	15	Пільгові умови, які ще не були введені у 2016 р., у %
	16	Кількість індивідуальних митних ставок, зв'яз. тариф
	17	Кількість індивідуальних митних ставок, РНС
	18	Коефіцієнт варіації, зв'язаний тариф
	19	Коефіцієнт варіації, РНС
	20	Кількість тарифних ставок РНС
		ЛІР
		ВВП на одну особу за ПКС, дол. США
		Рівень терористичної активності
		Індекс сприйняття корупції
		Індекс залучення країн у міжнар. торгівлю
		Індекс екологічної ефективності
		Індекс соціального прогресу
		Індекс глобал. конкурентоспроможності
		Індекс економічної свободи
		Глобальний індекс миру

Загальна частка дисперсії змінних множини X являє 61,5842%, множини Y – 100%. У моделі мінімальне можливе число коренів становить найменшій кількості змінних в обох множинах. У нашій ситуації – це 10. Вагомим етапом є випроба вартості канонічних кореляцій, в ході якої програма поступово описує цінність коренів, видаляючи попередній. Статистика χ -квадрат (Chisquaretests) бодай при невеликих обсягах вибірки дає змогу викрити канонічні кореляції. Так, здобуто 10 характеристичних (табл. 2.1.) та 10 канонічних коренів (табл. 2.3). У нашому випадку максимальну вартість має перший корінь (χ -квадрат=444,5482; $p < 0,0001$), а канонічне значення $R=0,897352$.

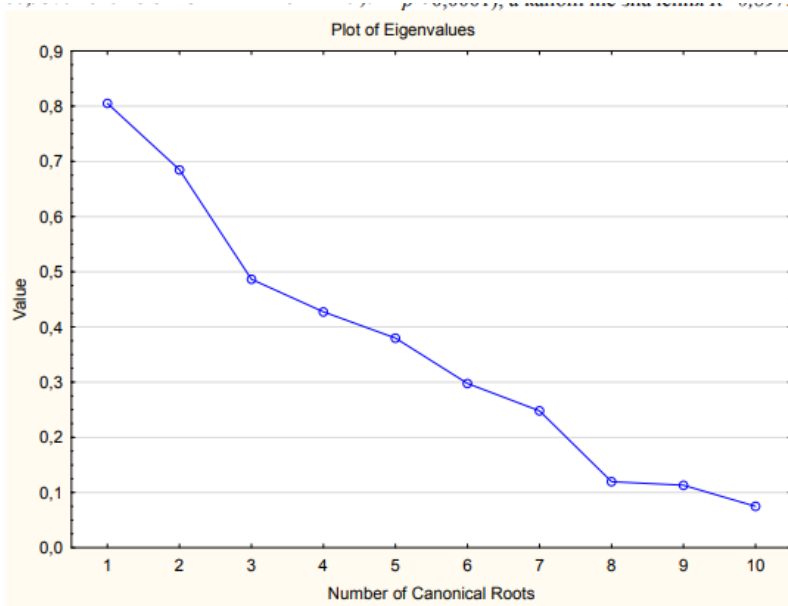

Рис. 2.3. Графік власних значень

Подальший етап торкається перевірки кореляції першого канонічного кореня із змінними множин X і Y через дефініцію їхньої факторної структури.

Таблиця 2.3.

Характеристичні корені

Root	Eigenvalues									
Root	Root 1	Root 2	Root 3	Root 4	Root 5	Root 6	Root 7	Root 8	Root 9	Root 10
Value	0,805240	0,684724	0,486463	0,427290	0,379699	0,297511	0,247794	0,119538	0,113054	0,074826

Таблиця 2..4.

Оцінка статистичної значущості канонічних кореляцій

Root Removed	Chi-Square Tests with Successive Roots Removed					
	Canonickl R	Canonickl R-sqr.	Chi-sqr.	df	p	Lambda Prime
0	0,897352	0,805240	444,5482	200	0,000000	0,004277
1	0,827480	0,684724	311,2151	171	0,000000	0,021959
2	0,697469	0,486463	217,1392	144	0,000082	0,069649
3	0,653674	0,427290	162,8248	119	0,004829	0,135627
4	0,616197	0,379699	117,3987	96	0,068492	0,236815
5	0,545446	0,297511	78,4784	75	0,369393	0,381775
6	0,497789	0,247794	49,6986	56	0,710673	0,543460
7	0,345743	0,119538	26,4919	39	0,936488	0,722489
8	0,336235	0,113054	16,1162	24	0,883782	0,820579
9	0,273544	0,074826	6,3386	11	0,849828	0,925174

Графічне зображення канонічних кореляцій представлено на рис. 2.4.

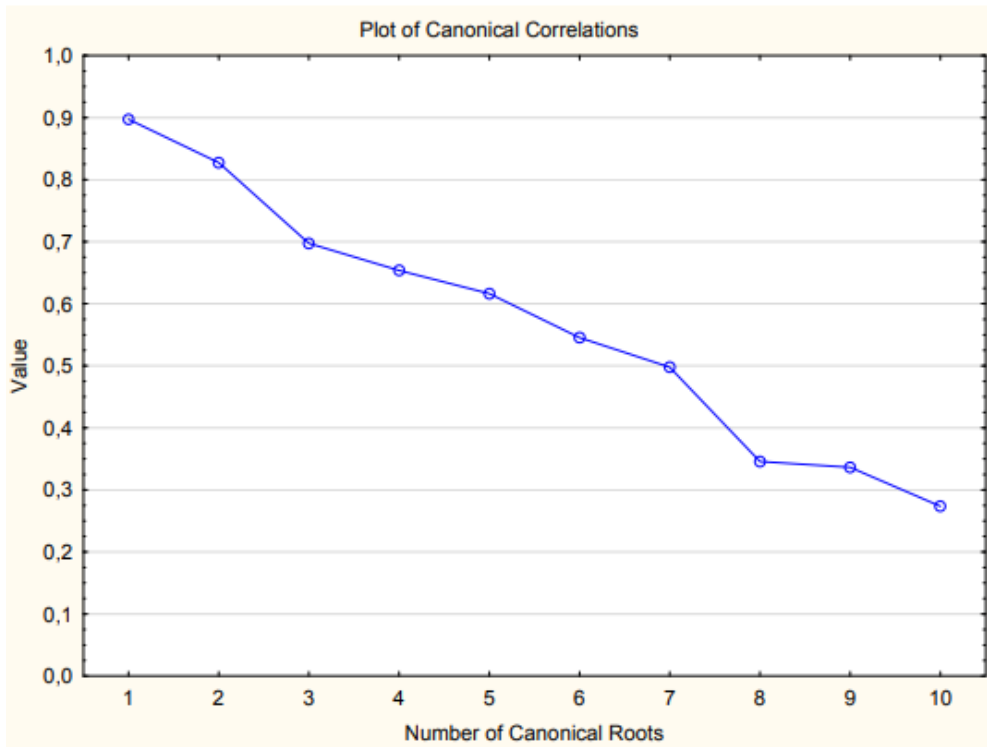

Рис. 2.4. Графік канонічних кореляцій

Наступний етап торкається перевірки кореляції першого канонічного кореня із змінними множин X і Y через дефініцію їхньої факторної структури.

Щільний зв'язок є з такими змінними: неадвалорне мито, зв'язаний тариф, %; число індивідуальних митних ставок, зв'язаний тариф; число індивідуальних митних ставок, режим максимального сприяння; середній зв'язок з – наступними: імпорту, проходження кордону (години); час експорту, проходження кордону (години)%; мито >15%, режим граничного сприяння, %; мито >3 * середнього арифметичного зв'язного тарифу, %; мито >3 * середнього арифметичного режиму граничного сприяння, %; коефіцієнт варіації, режим найбільшого сприяння; число тарифних ставок режиму найбільшого сприяння.

Таблиця 2.5.

Факторна структура лівої множини (множини X)

Root Variable	Factor Structure, left set			
	Root 1	Root 2	Root 3	Root 4
Чисті бартерні умови торгівлі	-0,07616	-0,01943	-0,30493	0,07573
Імпорт товарів та послуг (% ВВП)	0,08788	0,38399	-0,28750	-0,10745
Мито та інші імпорتنі податки (% под. надх)	-0,01684	0,21999	0,18172	2 0,40274
Індекс ефективності логістики	-0,10632	0,11873	-0,11904	-0,06250
Час імпорту, проходження кордону (год.)	-0,60725	-0,40665	0,14499	0,39375
Час експорту, проходження кордону (год.)	-0,63554	-0,39381	0,09506	-0,11876
Ефективність процесу розмитнення	-0,10795	0,12308	-0,12157	-0,06290
Безмитний, режим найбільшого сприяння, у%	0,22545	0,09261	-0,01957	-0,22116
Неадвалорне мито, зв'язаний тариф, у %	-0,70876	0,05592	-	-
Неадвалорне мито, режим найбільшого сприяння	-0,40005	-0,01004	0,22948	0,11671
Мито >15%, зв'язаний тариф, у %	-0,38754	-0,23989	0,13952	-0,52824
Мито >15%, режим найбільшого сприяння,	-0,60222	0,11434	0,18243	0,05466
Мито >3 * середнього арифм. зв'язного тари	-0,60079	0,22544	0,19645	0,05977
Мито >3 * середнього арифм. РНС, у %	-0,65766	0,28719	0,01568	0,05134
Пільгові умови, які ще не були введені у 20	-0,06739	0,42180	0,42265	0,02233
Кількість індивідуальних митних ставок, зв	0,74992	0,24056	0,28765	0,21403
Кількість індивідуальних митних ставок, РН	0,72122	0,34797	0,30321	0,13263
Коефіцієнт варіації, зв'язаний тариф	0,67320	0,13410	0,04436	0,23648
Коефіцієнт варіації, РНС	0,39893	0,03150	0,10991	0,08694
Кількість тарифних ставок РНС	0,56465	-0,37091	0,04897	-0,19045

Обговоримо структурні коефіцієнти в лівій множині. З рис. 3 очевидно, що з 20 змінних множини X 10 корелюють з першим канонічним коренем, тобто мають вагоме навантаження на нього.

Щодо правої множини, то максимально навантаження на перший канонічний корінь покладають 7 змінних (рис. 2.5): індекс людського розвитку; ВВП на одну людину за паритетом купівельної здатності, дол. США; індекс сприйняття корупції; індекс введення держав у міжнародну торгівлю; індекс екологічної ефективності; індекс соціального прогресу; індекс глобальної конкурентоспроможності.

Таблиця 2.6

Факторна структура правої множини (множини У)

Root Variable	Factor Structure, right set	
	Root 1	Root 2
ІЛР	0,920447	0,007432
ВВП на одну особу за паритетом купівельної спроможності, дол. США	0,743164	0,208457
Рівень терористичної активності	-0,117864	-0,442463
Індекс сприйняття корупції	0,676567	0,458954
Індекс залучення країн у міжнародну торгівлю	0,847085	0,418918
Індекс екологічної ефективності	0,896309	0,006174
Індекс соціального прогресу	0,864605	0,229713
Індекс глобальної конкурентоспроможності	0,836657	0,030461
Індекс економічної свободи	0,570014	0,366788
Глобальний індекс миру	-0,407824	-0,626864

Щодо лівої множини, то перший канонічний корінь являє в середньому 24,2% дисперсії зі змінних всесвітнього митного простору (рис. 2.5). Покладаючи значення змінних в множині У, можна тлумачити біля 19,52% дисперсії в змінних множини Х. Перший канонічний корінь складає 53,3% дисперсії в змінних множини У. Скористаємося канонічними вагами лівої (рис.2.7) та правої (рис.2.8) множин для обчислення канонічних змінних. Зріст канонічної ваги показчика зумовлює зростання його внеску у вагомість канонічної змінної. Тому, значення канонічних ваг дає змогу визначити як і змінні в кожній множині відбиваються на зважену суму (канонічну змінну)

Таблиця 2.7.

Таблиця канонічних ваг індикаторів глобального митного простору

Variable	Canonical Weights, left set		
	Root 1	Root 2	Root 3
Чисті бартерні умови торгівлі	0,2627	0,0966	-0,3140
Імпорт товарів та послуг (% ВВП)	-0,0589	0,2785	-0,3032
Мито та інші імпорتنі податки (% под. надходжень)	-0,0063	0,1983	-0,0259
Індекс ефективності логістики	10,3008	-12,9632	40,5483
Час імпорту, проходження кордону (год.)	-0,1385	-0,4250	-0,0079
Час експорту, проходження кордону (год.)	-0,2362	-0,2422	0,3956
Ефективність процесу розмитнення (1=низька, 5=висока)	-10,2634	13,0029	-40,6981
Безмитний, РНС, у %	0,1082	0,1638	-0,1431
Неадвалорне мито, зв'язаний тариф, у %	-0,0563	0,4365	-0,4041
Неадвалорне мито, РНС, у %	0,0761	0,0578	0,0444
Мито >15%, зв'язаний тариф, у %	0,0441	-0,2026	0,1375
Мито >15%, РНС, у %	0,0066	0,0935	0,1664
Мито >3 * середнього арифметичного зв'язного тарифу, у %	-0,0175	0,2267	0,1013
Мито >3 * середнього арифметичного РНС, у %	-0,3363	0,1489	0,1594
Пільгові умови, які ще не були введені в дію у 2016 р., у %	-0,0697	0,3255	0,4316
Кількість індивідуальних митних ставок, зв'язаний тариф	0,2788	-0,0901	0,0864
Кількість індивідуальних митних ставок, РНС	0,0348	0,4151	0,8123
Коефіцієнт варіації, зв'язаний тариф	0,3982	-0,1627	-0,8826
Коефіцієнт варіації, РНС	-0,2094	0,3271	0,7614
Кількість тарифних ставок РНС	0,1952	-0,2190	-0,1445

Таблиця канонічних ваг індикаторів глобального сталого розвитку

Variable	Canonical Weights, right set		
	Root 1	Root 2	Root 3
ІЛР	0,602381	-0,51076	-0,757511
ВВП на одну особу за ПКС, дол. США	0,063731	0,51805	0,045202
Рівень терористичної активності	-0,086494	-0,11065	0,910251
Індекс сприйняття корупції	-0,215029	0,50323	0,129085
Індекс введення держав у міжнародну торгівлю	0,770486	1,29436	-0,214245
Індекс екологічної ефективності	0,505166	-0,34439	0,120287
Індекс соціального прогресу	-0,591592	0,13691	1,970121
Індекс глобальної конкурентоспроможності	0,086498	-1,44828	-0,939665
Індекс економічної свободи	-0,106508	-0,06135	-0,491976
Глобальний індекс миру	0,176923	-0,17700	-0,295495

Здобуті рівняння нових канонічних змінних у нашій ситуації такі: для аргументування здійсненого аналізу побудуємо діаграму розсіювання канонічних змінних (рис. 8), яка засвідчила відсутність вагомих викидів та U або S-подібних обрисів навколо лінії регресії. Canonical Variables: Var. 1 (left set) by 1 (right set) $Y = -6,8383E-9+0,8974*x$; 0,95 Conf.Int.

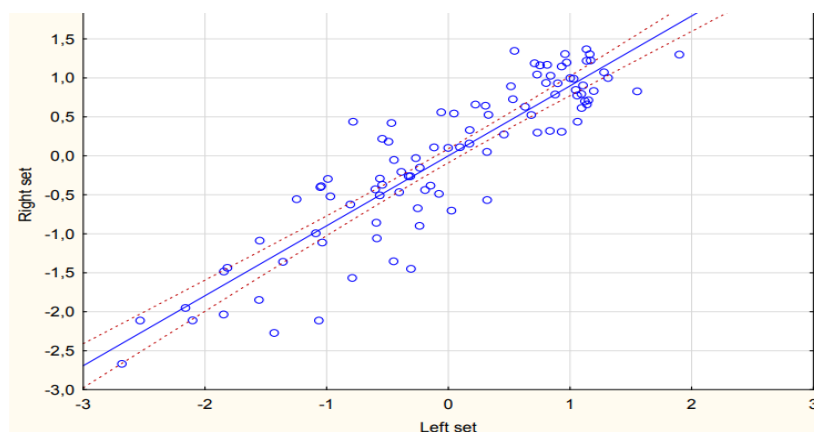

Рис. 2.5. Діаграма розсіювання канонічних змінних

Такий стан є прийнятним, адже факт різких викидів відбивається на розрахунок канонічних кореляцій. Спільно з тим, оцінка діаграми дає спромогу викрити кластери, які виникають в межах вибірки. У нашій ситуації виразно сформованих кластерів нема, проте наявне певне скупчення групи держав, ближче до верхнього кінця графіку. Оцінка позиціонування держав на графіку дала спроможність визначити, що цю групу держав склали розвинені країни, переважно члени Європейського Союзу (які завзято долучаються до виконання стратегії здобутку цілей сталого розвитку [11]), серед яких, Франція, Польща, Естонія, Нідерланди, Чехія, Бельгія, Греція, Об'єднані Арабські Емірати, Південна Корея, Японія. та інші.

Вказане нами демонструє, що ці держави оперують іншими характеристиками, ніж інші, що абсолютно вірно, бо вони є близькими як за соціально-економічним піднесенням, так і за митними ознаками.

Висновки до розділу 2

Максимальний ефект та успішність ефективності митного управління в державі здобувається при високій широті охоплення міжнародних ринків (тобто щонайбільше можливому експортному потенціалу) та невисокій відкритості до багатосторонньої торгівлі, адже ключові зусилля митних органів в ході митного контролю та оформлення використовуються при ввезенні товарів в державу, тому при скороченні навантаження імпорتنих товаропотоків, збавляється навантаження на митні органи. Своєю чергою, гранична відкритість до торгівлі здобувається при низькому митному управлінні та низькій широті охоплення ринків, тобто при браку відповідного митного контролю з сторони державних інституцій і неваговитій продажі експортуючих компаній на зовнішніх ринках.

РОЗДІЛ 3

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ МИТНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Емпіричне дослідження ризиків в контексті митних реалій

Дослідження у галузі фінансових ризиків дає здатність поліпшити це визначення і трактувати фінансовий ризик – як небезпеку появи відхилень фінансових показників діяльності суб'єкта економічної системи в ході його діяльності у галузі управління грошовими ресурсами та іншими фінансовими знаряддями. Таким способом, фінансові ризики виявлятимуться у тій галузі, де діють фінанси, їх існування обумовлене такими економічними категоріями об'єктивного характеру як невизначеність, суперечливість та брак ґрунтовної інформації.

Спільно із цим варто зауважити, що об'єктом нашого вивчення є фінансові ризики функціонування митної системи. Вслід, з огляду на те, що митна система є вагомою складовою зовнішньоекономічної галузі, для вираження притаманних їй фінансових ризиків, неупереджено потрібним є вивчення середовища прояву таких небезпек, передусім, митного простору.

Митний простір – це галузь, де максимально зримо позначатиметься взаємодія норм національного та міжнародного права, при якому обидві правові системи, беручи свою самостійність, маючи характерний їм об'єкт регулювання, покликані, вірогідно, максимально постачати притаманними їм засобами правового впливу постачання встановленого державами порядку перетину їхніх митних рубежів і удосконалювати співробітництво їхніх митних адміністрацій у бою з митними правопорушеннями [22].

Митний простір – це ідеологія, яка обумовлена такими політико-правовими категоріями, як суверенітет, суверенні права, юрисдикція країни. Адекватно митний простір може аналізуватися як галузь, узалежнена або з державною, або з так йменованим міжнародним простором, або з частиною території однієї країни, яка застосовується для реалізації митної юрисдикції

іншою державою – за домовленістю між ними і в межах, що дозволені міжнародним правом. Митний простір зіставляється тільки з територією країни і не зступає за її межі. Зазвичай, це сухопутна, водна територія країни і повітряний простір над ними, тобто простір, відтінений кордонами цієї країни, на якому вона виконує, зокрема, і свій митний суверенітет. Деколи митний простір налічується з територій двох і більше суверенних країн, що засновують за домовленістю між собою митний союз або зону вільної торгівлі [22].

В цілому, в наслідку здійсненого вивчення пропонуємо визначення «митний простір» тямити як сферу, в якій реалізують свої економічні взаємини держави узгоджено з домовленостями та в межах, що не перешкоджає міжнародному праву, беручи власну самостійність з ціллю опори накладеного державами порядку перетину їхніх митних рубежів. Є безумовним, що виконання вказаних взаємин супроводжується належними ризиками. Для визначення комплексного підходу до усвідомлення значення ризиків функціонування митної системи в цілому та її фінансових небезпек зокрема пропонуємо так теоретичну конструкцію (рис. 2.1):

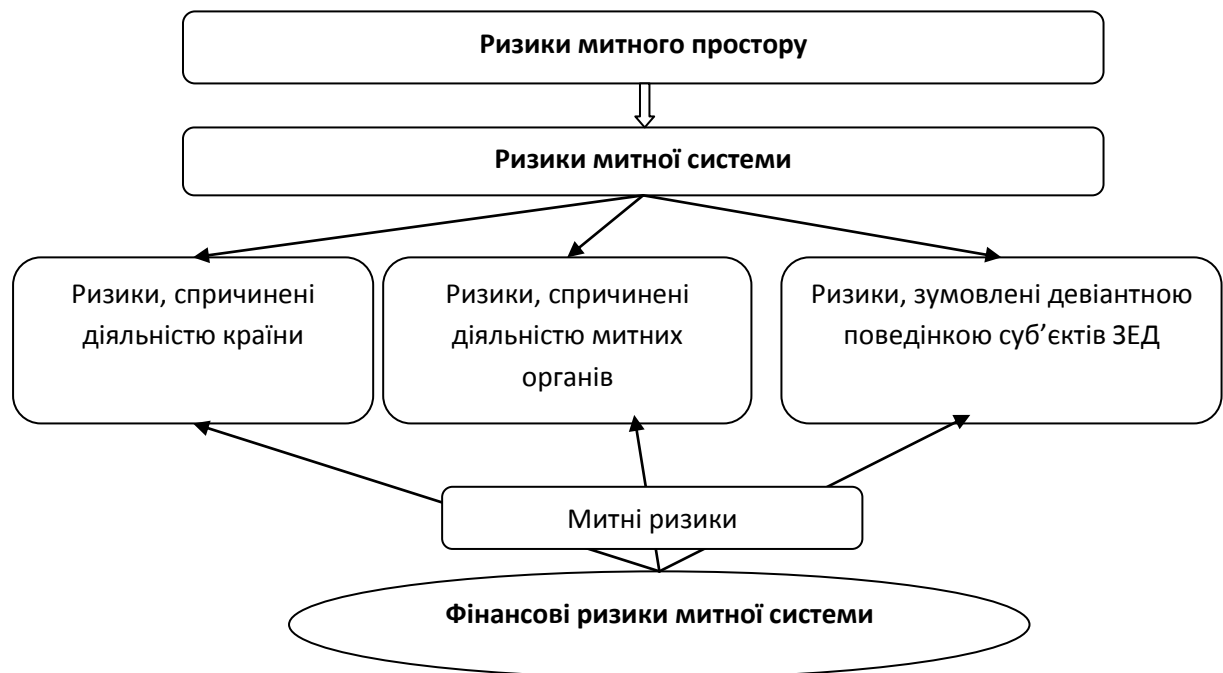

Рис. 3.1. Структурна схема ризиків функціонування митної системи

Як помітно з рис. 3.1 небезпеки функціонування митної системи включають широкий спектр ризиків, до яких віддаємо зовнішні ризики

функціонування митної системи, а точніше небезпеки митного простору та внутрішні ризики функціонування митної системи, спричинені діяльністю країни, митних органів та девіантною поведінкою суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Тому фінансові ризики функціонування митної системи залучають її зовнішні та внутрішні небезпеки, детерміновані фінансовими взаємовідносинами учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Отож, розглядають такі головні етапи появи ризиків у ході митної діяльності [30]:

1. Контроль доставки продукції. Аналізується небезпека недоставляння товарів до митного лінії України (пункт пропуску) та від пункту пропуску до митниці призначення. Світова практика демонструє, що максимальне число правопорушень у галузі митної справи накладається на попередні операції.

2. Етап митного контролю та митного оформлення. Так, під час імпорту продукції найбільш ваговитий ризик ухилення від сплати митних платежів. При вивезенні більший контроль призначається ризикам, що спричинені заходами нетарифного регулювання, дійсним експортом товарів та поверненням ПДВ. Фіскальний контроль включає ризик неправильної дефініції коду товару, держави походження, неповноти кількісних і вартісних даних тощо. В процесі контролю за дотриманням заборон та обмежень аналізуються небезпеки імпорту забороненої продукції чи, приміром, експорт культурних цінностей. Небезпеки, обумовлені правильним нарахуванням митних платежів, дійсним надходженням коштів, відбиватимуться на етапі контролю митних платежів.

3. Поява ризиків після процесу митного оформлення спричинено з неможливістю випробування деяких даних під час митного контролю, як-от, ризик невиконання зобов'язання про застосування товарів цільового призначення чи переробки давальницької сировини.

Таким способом, здійснене дослідження дає підґрунтя твердити, що фінансові небезпеки функціонування митної системи – це ймовірність недоотримання фінансових ресурсів країною через нерезультативність

формування та здійснення митної політики, функціонування митних органів і факт правопорушень у митній галузі.

Таблиця 3.1

Фактори і джерела ризику

Основні фактори ризику	Джерела ризику
Зовнішні фактори	
Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності	повнота сплати митних платежів, правильність даних при декларуванні, термін існування на ринку, відповідність транспортних засобів перевізників наявним вимогам, маршрут перевезення за транспортними документами;
Товар (вантаж)	цінові показники товару, кількісно-вагові показники, систематизація товарів адекватно до УКТ ЗЕД, держава походження товарів, митний режим поміщення продукції, якість товарів, інтелектуальна власність, товари «групи ризику» і продукція «групи прикриття», непослідовність товаропотоку;
Митне законодавство	розбіжні положення певних законодавчих актів, брак виразної системи контролю/відповідальності за визначені порушення законодавства, несталість митного законодавства, суперечність вітчизняного митного законодавства з митним законодавством інших держав та міжнародними конвенціями.
Внутрішні фактори	
Працівники митниць	рівень кваліфікації, нечесність, професійні похибки, протиправні дії;
Інформаційно-технічне забезпечення	рівень забезпечення митниць засобами діагностики, безпечність діяльності технічної системи, похибки роботи програмного забезпечення;
Технології митного контролю	упорядкованість здійснення митних формальностей, система управління небезпеками, митний пост-аудит.
Взаємодія органів митного контролю з правоохоронними і контролюючими органами	імпорт забороненої, бракованої та шкідливої продукції.

Визначення ества чинників та джерел ризиків митної системи, а також дефініція їх систематизації дає спромогу реалізувати типологізацію її фінансових ризиків (рис. 3.2). Як твердить В. Вітлінський: «...ризик розглядається як одна із системних характеристик, властивість, що притаманна будь-яким видам цілеспрямованої діяльності» [30].

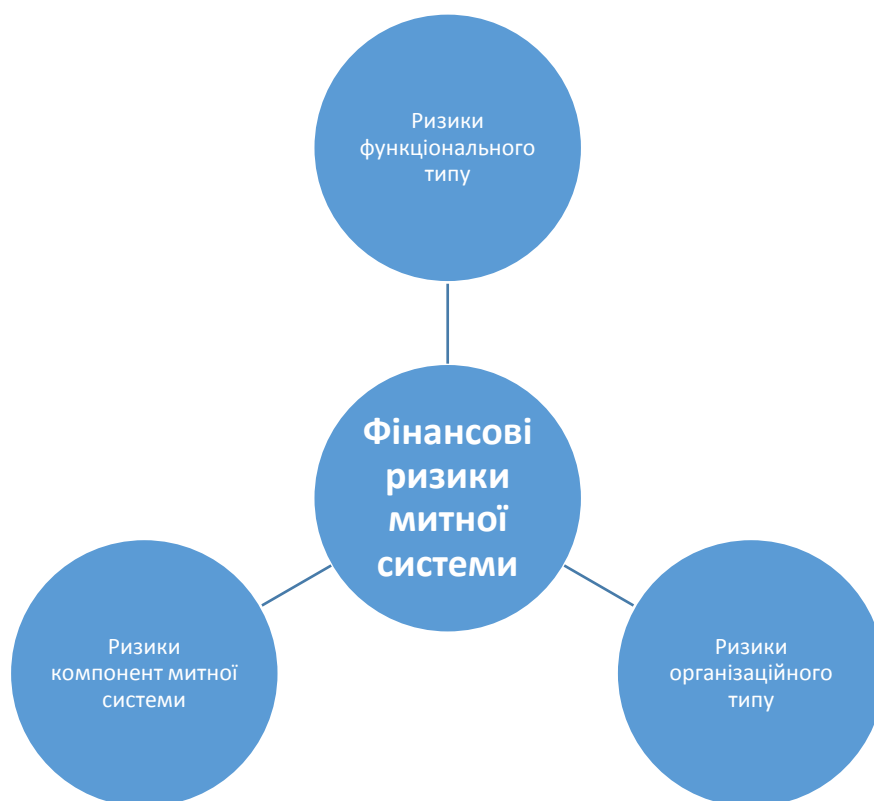

Рис. 3.2. Загальна класифікація фінансових ризиків функціонування митної системи

Подана класифікація вщуче, що фінансові небезпеки функціонального типу – це ризики, обумовлені функціональним призначенням митної системи, а саме з реалізацією митних формальностей (митний контроль, декларування та митне оформлення, здійснення митних платежів), а ще належним фінансовим, інформаційним і матеріально-технічним постачанням митних органів. У свою чергу – фінансові небезпеки організаційного типу – це ризики функціонування митних органів, здебільшого небезпеки інституційного характеру (некомпетентність посадових осіб митних органів, корупція в митних органах, лобіювання інтересів окремих суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності) та небезпеки, спричинені функціонуванням суб’єктів ЗЕД. Фінансові ризики компонент митної системи – це небезпеки функціонування певних компонентів митної системи.

На базі запропонованої валової класифікації фінансових ризиків можна виконувати їх групування за визначеними ознаками, приміром за ступенем виразу пропонуємо виділити такі типи фінансових ризиків (рис. 3.3.)

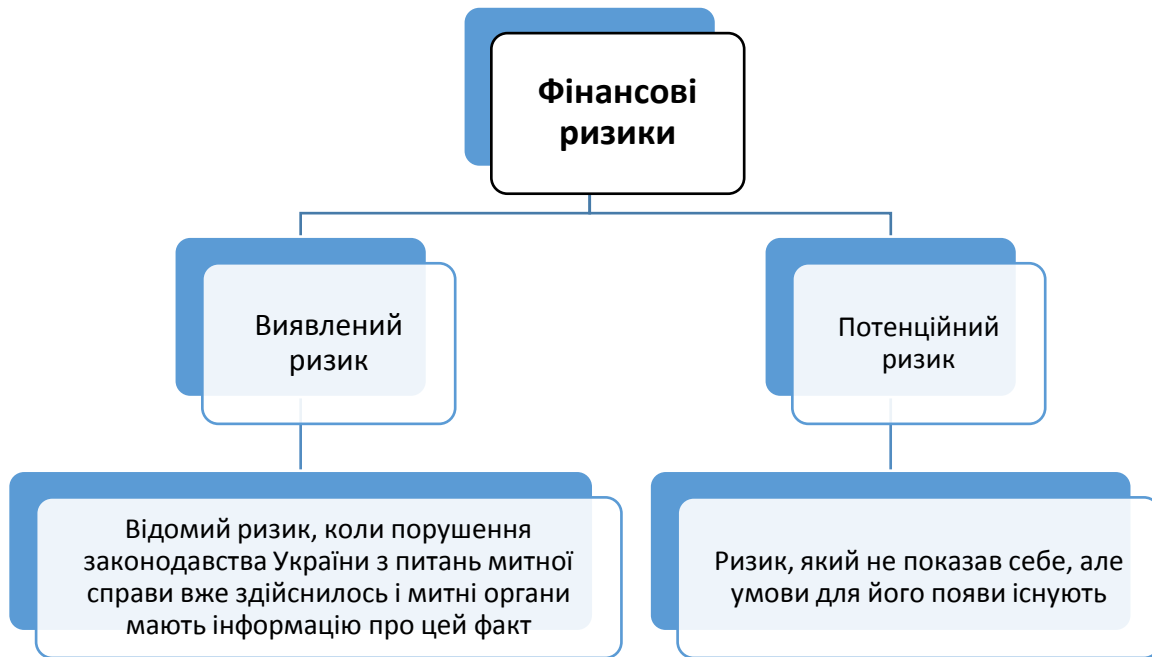

Рис. 3.3. Класифікація фінансових ризиків функціонування митної системи за ступенем виявлення

Підсумовуючи наведену класифікацію, варто зауважити, що різні види фінансових ризиків взаємопов'язані і можуть входити до декількох класифікаційних груп.

Загалом, дана класифікація фінансових небезпек функціонування митної системи дає можливість звести теоретичну модель ризикології у митній галузі для чергового моніторингу таких небезпек та побудови продуктивної системи управління ними. Однак, проблема виготовлення та практичного вжитку науково-обґрунтованої багатокритеріальної класифікації митних ризиків загалом та фінансових зокрема, безперечно, побутувала і буде існувати. Виняткову увагу варто присвячувати роз'ясненню цієї проблеми для митниць, для яких система управління ризиками стає базовою частиною дії митного контролю.

Крім того, актуально зауважити, що засадою вияву фінансових ризиків функціонування митної системи є передусім правопорушення, присутні у митній сфері. Враховуючи це оцінка фінансових ризиків функціонування митної системи України віщує дефініцію та розбір митних правопорушень як первинної точки ідентифікації та оцінювання небезпек, чинно до

запропонованої класифікації фінансових ризиків функціонування митної системи.

Допускаємо, що у контексті вивчення фінансових небезпек функціонування митної системи виняткову увагу здобуває класифікація порушень митних правил за ступенем заподіяної шкоди та класифікація недотримань митних правил за характером шкідливих наслідків вчиненого діяння. Це тлумачиться тим, що недодержання митних правил, які завдають дійсної шкоди економічним інтересам держави та протиправний наслідок яких має речовий характер, є пунктом дотику митних і фінансових небезпек функціонування митної системи. Звідсіля настає умовиводу, що фінансові ризики діяльності митної системи відбивають фінансові плани її діяльності.

Для того, щоб виявити ризик слід ввести до аналізу всі ймовірні джерела інформування, які зобов'язані оцінюватися на предмет точності та, за потреби, бути загальнодоступними для оперативної роботи. Державами-членами ЄС випродуковано спільний Каталог індикаторів безпеки, адекватно до якого здійснюється ідентифікація й оцінка ризиків для суб'єктів ЗЕД. Каталог є вагомим джерелом інформації, що дохідливий митним органам. Застосування показників про ризик, його оцінка зобов'язані уживатися з включенням властивостей кожного випадку зокрема.

Тепер опрацюємо ширше системи управління безпеками деяких держав, що входять до Європейського Союзу. Порядком розбору ризиків у Німеччині веде Центральне бюро аналізу ризиків ZORA Головного митного управління, що під керівництвом Міністерства фінансів ФРН, яке має у своєму переліку 22 бюро аналізу небезпек, кожне з яких здійснює окремі завдання (приміром, контроль сертифікатів походження). Головним завданням ZORA є ідентифікація, оцінка митних небезпек, продукування спеціальних заходів контролю, націлених на експорт, імпорт і транзит вантажів, та реалізація пост-аудиту [4].

Італійська митна служба також застосовує систему управління безпеками як частину митного процесу. Признаючи, що викрити всі

правопорушення незмога, старання митників націлюються на припинення правопорушень, які мають вагомі ефекти для держави і соціуму. [36]

Модерні вантажопотоки роблять неможливою фізичну перевірку товарів, що рухаються через кордон держави. Тому нідерландська митниця докладно використовує аналіз ризиків. Він реалізується комп'ютерною системою, у яку націлюється інформація, здобута ще до прибуття товару в морський порт або аеропорт [35].

Вивчаючи дані про відправника вантажу, існуючу інформацію про клієнта й опрацьовані спеціалістами показники ризику, комп'ютер мовби дає зелене, жовте або червоне світло. У першому випадку вантаж підтримує свій шлях, а адміністративний контроль відбувається потім. У другому – митники ще раз передивляються подані їм документи, розглядають усі дані. У третьому випадку товар, що надійшов, гальмується й вивантажується, митники звіряють, чи він чинний до декларації [24].

В ході митного контролю і митного оформлення в митних органах Республіки Польща застосовуються декілька баз даних: порізно для ввезення, вивезення та транзиту; а також для перепустки вантажів і пасажирів через митний рубіж. На противагу в нашій країні ці завдання здійснюються за допомогою єдиного програмного інформаційного комплексу «Інспектор-2006» [24].

Поодинокі науковці пропонують й нові форми митного контролю, спираючись при цьому на досвід Росії. У 2004 році Митний комітет УКРАЇНИ вперше звістив ще один ефективний механізм митного контролю – систему управління ризиками (СУР), хоч і схарактеризував її як принцип «аналізу системи управління ризиками», який є передовим напрямом роботи митних органів.

Стратегія розвитку СУР відбувається чинно до універсального міжнародного принципу у галузі митної справи – «мінімальне втручання», дозволеним СОТ і проголошеним у Концепції розвитку митних органів УКРАЇНИ. Його зміст криється у додержанні принципу вибіркової й

достатності митного контролю способом ужитку СУР [2, с. 308], тобто потреби оцінки кожної переміщеної товарної партії на предмет ймовірного недодержання митного законодавства.

Бази та принципи митного контролю, введені в практику роботи митних служб країн Європейського союзу (далі - ЄС), опираються на застосуванні моделі управління небезпеками і закріплені в Міжнародній конвенції щодо полегшення та гармонізації митних заходів Всесвітньої митної організації (Кіотська конвенція, ред. 1999 р.):

- Митний контроль обходиться мінімумом , потрібним для постачання додержання митного законодавства;

- При обранні форм митного контролю застосовується система управління ризиками;

- Митна служба використовує метод аналізу ризиків для дефініції осіб та товарів, вводячи транспортні засоби, що покораються перевірці, та ступеня такої перевірки;

- Митна служба охоплює стратегію, що ґрунтується на системі заходів оцінки можливості недодержання законодавства.

Крім того, активна взаємодія з європейськими державами дає змогу митній службі бути в курсі послідніх змін, що виникають в практиці побудови митного ризику, продукує умови для здійснення спільних адміністративних заходів, конференцій, нарад. (рис.3.4.):

У всіх державах-членах ЄС під небезпекою осмислюється «ймовірність того, що будь-які фактори будуть перешкоджати застосуванню заходів Європейського Союзу або національних заходів щодо поводження митниць з товарами». Митні ризики в державах ЄС розмежовують на: - доведені ризики - базуються на історичному факті, доконаним порушення, коли в митному органі присутній цей інцидент і факти, побіжні йому. Списки цих ризиків зіставляються з поточними даними, щоб встановити, чи побутують зараз умови, супровідні ризику. Якщо такі умови є, то оцінюють можливість появи ризику і його наслідки.

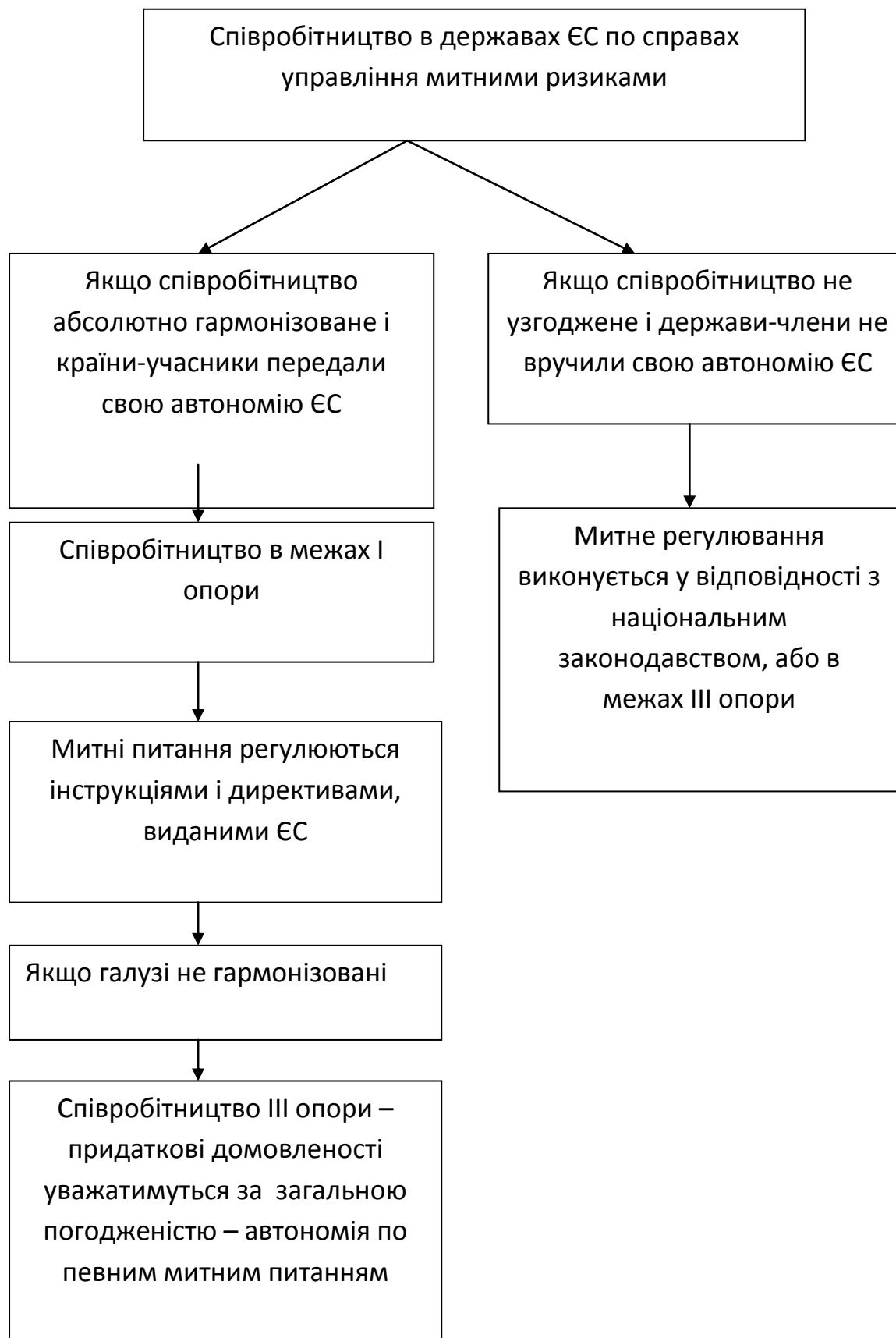

Рис. 3.4. Реалізація співпраці країн ЄС з питань управління митними ризиками

Так, приміром, у Бельгії такий центр побутує з початку 1997 року. Головними завданнями його є збір, обробка, розгляд та оприлюднення інформації для митної мети, що йде як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел; розробка і управління розглядом ризику на національному рівні; опрацювання інформаційної системи сприяння управління ризиком. У Франції таким центром являється Національне управління збору даних і митних розслідувань.

У митній службі Литви з метою ефективного управління ризиками організовано міжвідомчу співпрацю з податковою інспекцією, національної платіжної агентурою, службою фінансових розслідувань. На систематичній основі перелічені відомства анонсують дані про неблагонадійних на їх погляд підприємствах і обличчях. Крім того, при розборі та оцінці ризику ймовірно пряме застосування баз даних служб охорони державного кордону, соціального страхування, державних реєстрів, міжвідомчого сховища показників.

Всі застосовані в Європейських державах методи аналізу митних ризиків ґрунтуються або на методі SWOT - аналізу або на «аналізі п'яти характеристик» - метод FAA.

SWOT-аналіз вводить в себе аналіз ситуації як усередині митної служби, так і аналіз зовнішніх чинників, що мають негативний вплив на неї. Всі показники зводяться в одну матрицю, яка налічує 4 базових полів: сила, слабкість, перспективи і загрози. Таку схему, так само іменують матрицею SWOT-аналізу (табл. 3.3.)

Таблиця 3.3.

Матриця SWOT-аналізу

	Можливості	Загрози
Сильні сторони	На скільки сильні сторони можуть бути застосовані в побудові успішної моделі управління ризиками	Чи можуть сильні сторони допустити мінімізувати митні небезпеки
Слабкі сторони	На скільки слабкі сторони перешкоджають побудові успішної моделі управління ризиками	На скільки слабкі сторони суперечать скороченню митних ризиків

Розбираючи розміщені в таблицях дані, створюється список ймовірних дій для нейтралізації уразливих сторін митної служби, також і за рахунок сильних. Крім цього, опрацьовуються і ймовірні варіанти управління небезпекою, шляхи застосування сильних сторін митної системи.

З позитивної точки погляду, дозволено зауважити досвід митної служби Нідерландів з введення програми управління ризиками «Risico».

Прикладна програма «Ризик» («Risico») - вводить в себе інформацію про небезпеку, спричинену зібраними і «профільтрувати» товарами. Ця прикладна програма охоплює різні модулі: модуль Море, модуль Повітря і модуль Мобільний нагляд за перевезеннями вантажів. Зазначена програма дає змогу визначити, чи є товарні партії нетрадиційними в прив'язці до держави походження та напрямку маршруту, допускає означити структурні, фіскальні та нефіскальні ризики для окремих держав, поточні та загальні небезпеки на базі національної і міжнародної інформації, здобутої від різних міністерств і відомств.

На базі практики останнього повідомлення про рух товарів, в митні органи держав ЄС введена « Програма безпеки контейнерної транспортування » (Container Security Initiative - CSI), яка криється в тому, що контейнери, створені для відправлення в ЄС, спершу відбираються, чинно до критеріїв оцінки ризику, в іноземному порту до навантаження на судно. Апелюватимемо тепер до розгляду наявної в державах ЄС триступеневої Моделі керування ризиками (рис.3.5):

Форма профілю небезпек може перемінюватися в різних державах ЄС, але вирішальні моменти є однотипними для всіх держав. У профілі ризику мають бути введені розділи, присвячені опису області ризику, виявленню та оцінці ризику, перевірки, які мають бути здійснені (митний контроль), дата їх виконання, результат початої дії і оцінена його успішність.

У державах ЄС таких розглянутих граф тільки чотири - процедура, адекватно до якої товар рухається; держава походження товару; код товару; суб'єкт ЗЕД. Щоб система аналізу ризиків була спроможна механічно розраховувати величини ризику, потрібно здійснити попередню оцінку ряду

параметрів і надати дані в автоматичну систему обробки митних декларацій. Базою для оцінки послугуються знання і досвід співробітників центрального рівня або / та регіонального / місцевого рівня.

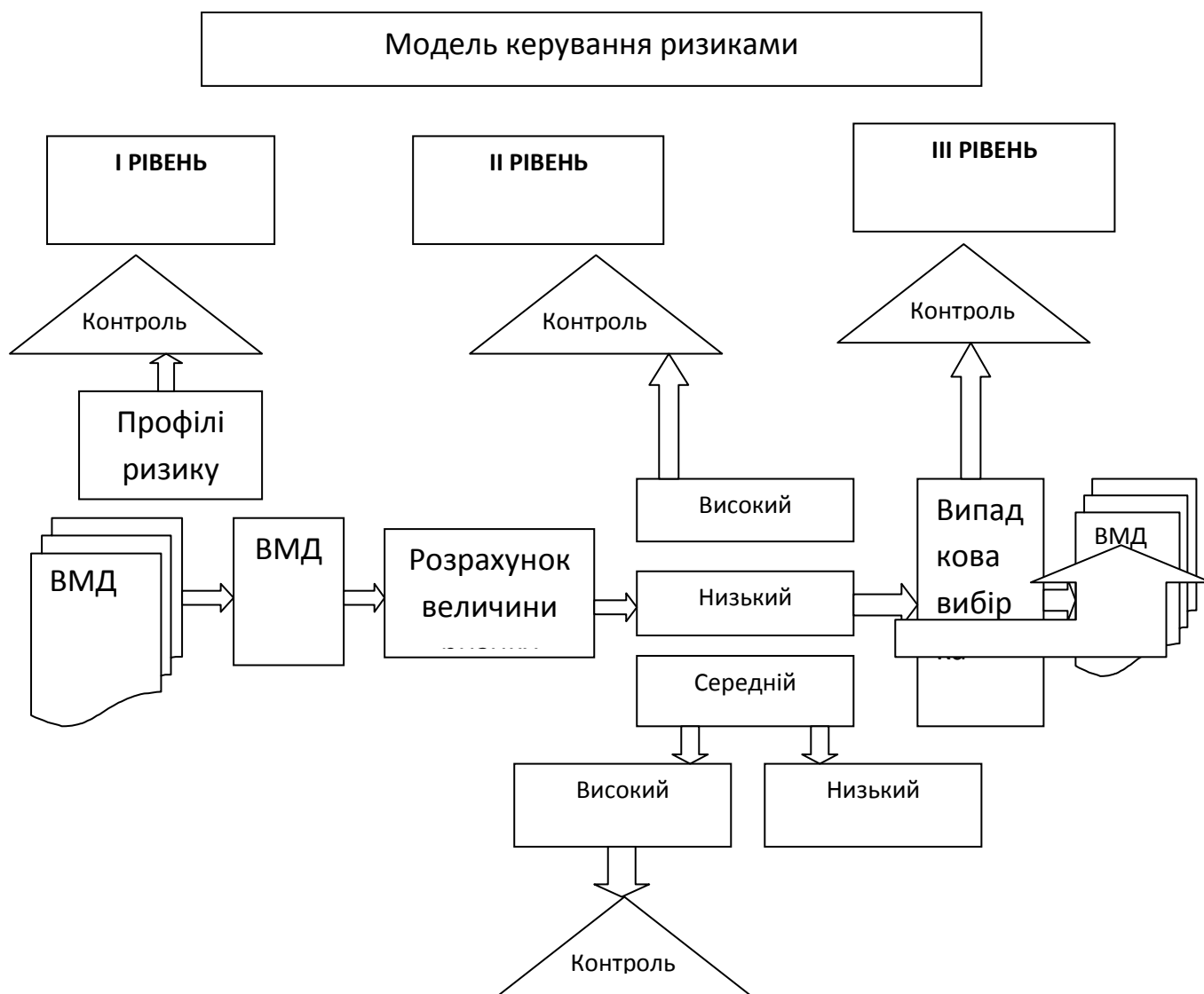

Рис. 3.5. модель управління ризиками в країнах-членах Європейського Союзу

Оцінка може виконуватись різними способами, приміром, це можна здійснити вручну, комбінувати оцінку власноруч і автоматичну оцінку, або це може бути абсолютно автоматична оцінка. Ще одним зразком може послугуватись автоматична оцінка ризику кодів товарів у зв'язку з середньою ставкою мита, реалізована в певному сегменті «Тарифної системи». Наприклад, у позиції знаходяться 3 різних коду товарів. Ставки митних зборів такі (табл. 3.4):

Таблиця 3.4

Бальна шкала оцінки митного ризику адекватно до застосовуваної ставки мита.

Код товару	Ставки мита	Величина ризику (бали)
3210000000	0%	3
3210028000	5%	2
3210000001	10%	1

У митному тарифі середня адвалорна ставка мита являється в рамках 5%. Кодами товарів зі ставкою вище середньої або рівної їй надається мінімальна величина ризику - 1. Кодами товарів зі ставками менше або рівними величині «середня ставка, поділена на 4» надається величина ризику 3. Решті кодами товарів присвоюється величина ризику 2.

Актуально зауважити те, що при дефініції ризиків високої, середньої та низької ступеня система в механічному режимі розцінює не тільки можливість недодержання митного законодавства, а й завбачені втрати від такого порушення. Проаналізуємо відбір комерційних авіавантажів з точки погляду митного ризику, побудований на бальній оцінці митного ризику, використовуваної у Франції.

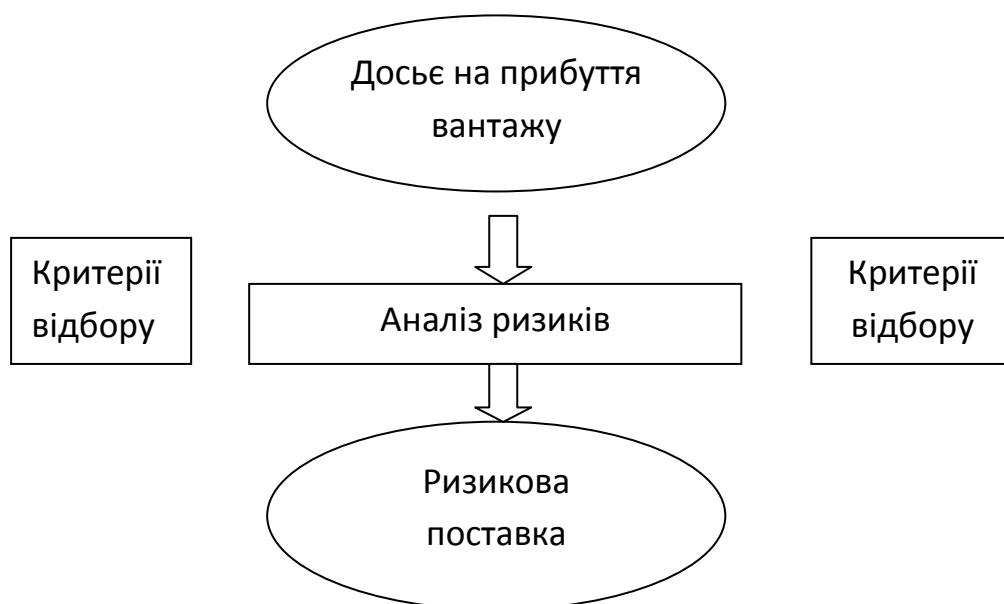

Рис. 3.6. Алгоритм аналізу комерційних авіа вантажів з точки зору митних ризиків, існуючих у Франції

Досьє про прихід вантажу формують комерційні, транспортні та митні документи. Всі вони визначаються за належними критеріями з точки погляду митного ризику. При цьому критерії можуть бути головними і другорядними.

На зразкові аналізу одного транспортного документа (авіанакладній) проаналізуємо наявну систему відбору. Чим вищий бал зазначеного параметра, тим вище небезпека. Критерії авіанакладній можуть оцінюватися таким способом (табл.3.5):

Таблиця 3.5.

Бальна шкала оцінки авіанакладній з точки зору митного ризику

оцінюваний параметр	Бал
вантаж оплачений при відправленні готівкою	4
незвичайний характер вантажу для держави походження	5
відправник та / або одержувач є експедитором і в графі «Повідомити» вказано третій особі	5
незвичайний маршрут доставки товару	4
чутливий характер продукції	3
невірний номер авіанакладної	5
відправник і одержувач одне і те ж обличчя	4
Одержувач - приватна особа і при цьому здобуває комерційний вантаж	3
непевний адрес («гаряча» область і т.д.)	4

У наслідку обрахунку всіх балів, здобутих від підрахунку головних даних і другорядних, поставки опиняються в групі нормального, середнього, значного, високого та вищого рівнів небезпеки. Відповідно від ступеня ризику визначаються ті чи інші заходи митного контролю.

Ступінчаста концепція - це система митного оформлення. Оформивши гарантію якості своїх звичайних операцій, суб'єкти ЗЕД мають змогу здобути спрощення процедури митного оформлення своїх товарів. Концепція базується на превентивних діях та партнерських взаєминах між митницею та суб'єктами ЗЕД.

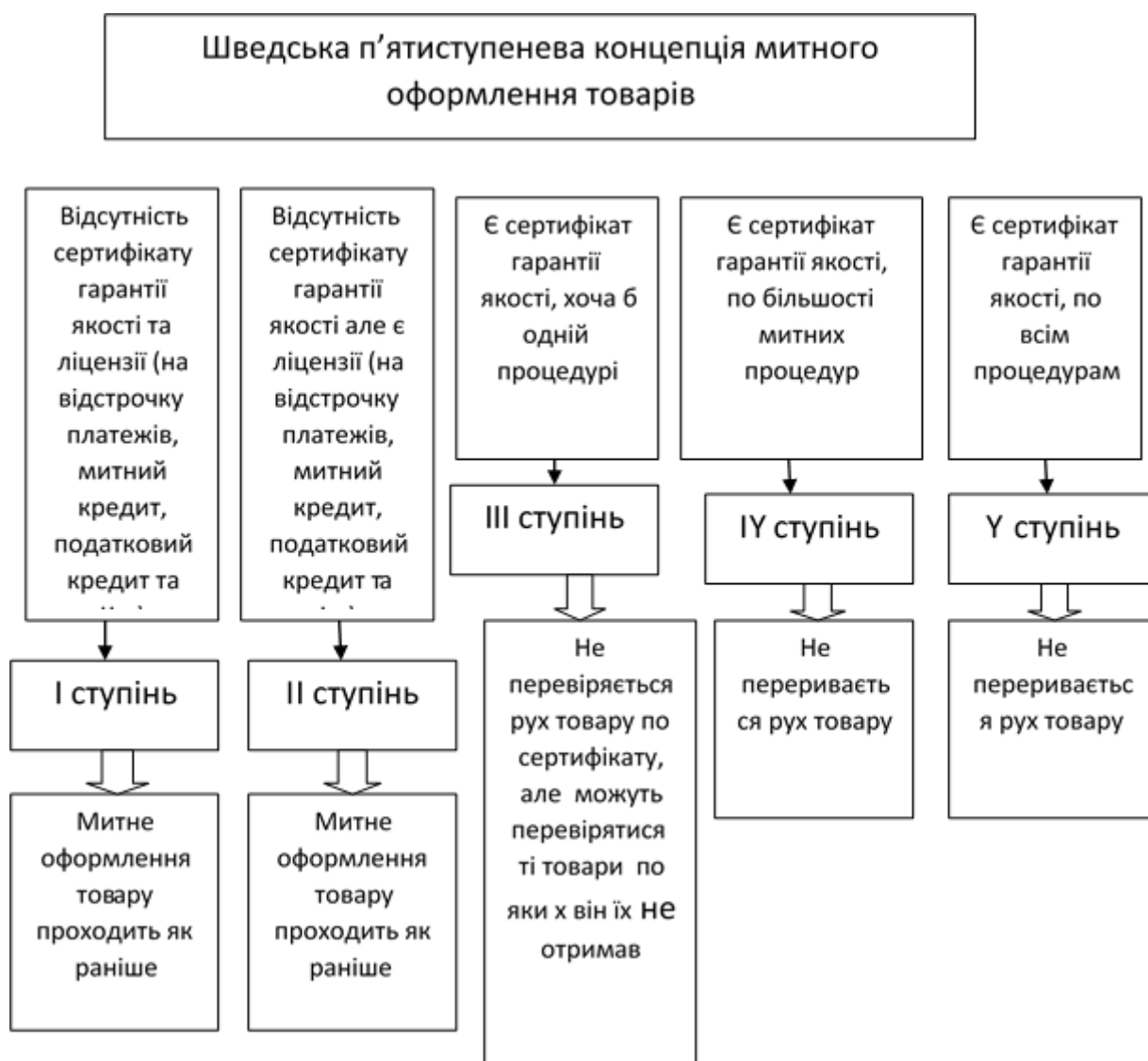

Рис. 3.7. Шведська ступінчаста концепція митного оформлення товарів

Наслідком роботи щодо виготовлення механізму обходу для перших двох рівнів моделі управління небезпеками стало продукування «зеленого сектора митного контролю», який вміщує сумлінних членів ЗЕД, що одержали пільги при виконанні процесу митного оформлення і митного контролю щодо перевезених ними продукції.

► 3 ступінь - Випадкова вибірка

Всі пункти, які не вибрані на рівні профілів небезпек або рівні розрахунку розмірів ризику, пройдуть через рівень 3, де відбувається випадкова вибірка або вибірка через визначений інтервал, тобто для випробування відбирається, приміром, кожен трьохсотий пункт. Наслідки перевірок, здійснених за рівнем 3,

оцінюються системою, і на базі їх результатів можуть утворюють зміни в профілі небезпеки (рівень 1) або величини ризику (рівень 2).

Нині у США функціонує програма митної системи та системи із захисту кордонів «Безпека кордону, охорона руху через кордон, легальна торгівля», що є стратегічним планом на 2009–2014 роки. У цьому документі системі управління ризиками приділено досить значну увагу. Ці п'ять років декларуються як період глобального перетворення системи захисту кордонів США способом підвищення кваліфікації працівників служби, застосування ними сучасних підходів до управління, у тому числі підходу, що ґрунтується на ризик-менеджменті.

Практика США в побудові системи розбору та управління небезпеками має довготермінову історію і особливий у частині введення та використання всіляких програм оцінки та управління митними небезпеками. Таку тривалу історію становлення СУР не має жодна з держав світового співтовариства - для породження комплексної системи управління митними ризиками пригодилося більше 20 років, вкладено понад 3 млрд. доларів.

Під управлінням небезпекою в США усвідомлюється вжиток на систематичній основі таких управлінських процедур і правил, які постачали б митні органи потрібною інформацією про переміщення товарів, що репрезентують небезпеку порушення митного законодавствами.

Основаючись з березня 2003 року митно-прикордонна служба США (далі - ТПС) стала видавати собою частину монолітного відомства прикордонної охорони Міністерства національної безпеки (рис.3.8.).

Рис.3.8. Місце митно-прикордонної служби в структурі Міністерства національної безпеки

З ціллю реалізації положень з контролю додержання митного законодавства в митно-прикордонній службі (ТПС) виникає національний центр цільового вибору (NTC), основне завдання якого криється у виявленні та припиненні виникнення митних ризиків, координації та підпорі всієї антитерористичної діяльності ТПС (рис .2.9) :

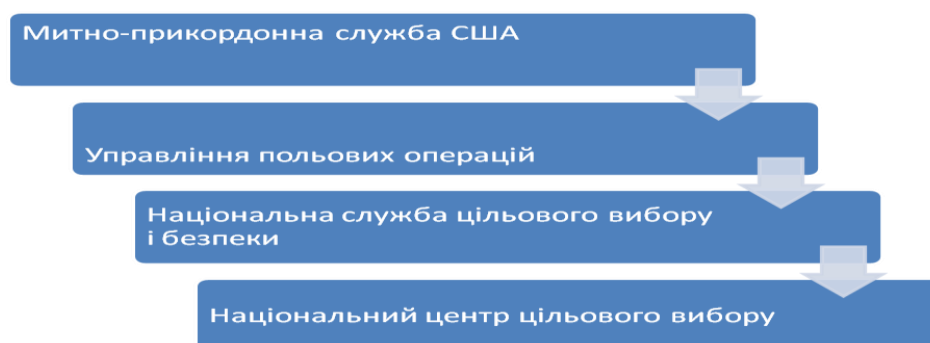

Рис. 3.9. Структура митно-прикордонної служби США

Для реалізації успішного цільового відбору митно-прикордонна служба співдіє з береговою охороною США, Міністерством сільського господарства, імміграційно-митною службою, Управлінням безпеки транспорту, Адміністрацією з контролю за продуктами харчування і ліками, Федеральним бюро розслідувань, Центром попереджувального повідомлення і т. д.

На головному рівні митної системи США відбувається розробка і контроль за вжитком моделей ризиків за різноманітними курсами діяльності (стратегічна робота). Усякій поставці в механічному режимі на базі моделей ризиків дають бали (оцінка ризику) мають кілька рівнів: мінімальний, середній і максимальний ризик.

<p>Незвичайні обставини відвантаження</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Незвична упаковка; ❖ Незвична у зіставленні з промисловими нормами вага або число продукції; ❖ Поява з часом відхилення від традиційних умов відвантаження(приміром, об'єм); ❖ Розбіжності від нормальних; транспортних маршрутів; ❖ Зміна з часом вказаної цінності вантажу. 	<p>Товари</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Тип; ❖ Місце походження; ❖ Незвичайн і обставини відвантаження. 	<p>Виробник (вантажовідправник)</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Компанія (ідентифікаційний код) і де вона знаходиться; ❖ Особи узалеженні з компанією; ❖ Імпортери і вантажоотримувачі, які підтримують співпрацю з компанією.
<p>Місце походження</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Знана зона терористичної діяльності; ❖ Не продукується в зазначеній державі походження; ❖ Відома перевалочна база. 	<p>Перевірити класифікацію вантажу</p> <p>Встановити можливі інші систематизації</p>	<p>Імпортери і вантажоотримувачі</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Звичайний отримувач ❖ Згоджується з напрямком ділових взаємин; ❖ Особи узалеженні з підприємством-отримувачем ❖ Місце розташування підприємства-отримувача ❖ Безпека ланцюгової поставки

Рис. 3.10. Напрями аналізу з виявлення ризикових ситуацій

Спеціалісти в NTS реалізують також додатковий оперативний експертний контроль за поставками, яким призначена середня і максимальна ступінь митного ризику (тактична робота).

На рівні митних органів повірені особи або спеціальні групи цілепокладання, кураторів NTS, суміжно виконують оперативну експертну оцінку (тактичну роботу) поставок товарів, які будуть укладатися або вже оформляються в цьому митному органі.

Після здійснення такого аналізу виконується оцінка ступеня і вартості окреслених митних ризиків. Оцінка значущості здійснюється способом порівняння результатів реалізованого аналізу з пріоритетними завданнями митної служби. Пізніше формулюють, чи є ризик допустимим або переважає цей рівень. Таблиця оцінки ризикових ситуацій подається такий чином (табл. 3.6.):

Таблиця 3.6

Оцінка небезпечних ситуацій з точки зору ймовірності її появи і характеру наслідків

Вірогідність появи ризику		Наслідки				
Ймовірність	Опис	Незначний	Невеликий	В міру допустимий	Значний	Катастрофічний
90%	напевно	M	S	H	H	H
70%	ймовірно	M	S	S	H	H
50%	можливо	L	M	S	H	H
30%	навряд чи	L	L	M	S	H
10%	рідко	L	L	M	S	S

Зона L - зона «зеленого контролю» або невагомні наслідки при середній або низькій ймовірності породження ризиків.

Зона M - зона «блакитного контролю» або незначні порушення при високій вірогідності появи порушення митного законодавства.

Зона S - зона «жовтого контролю», що означається від невеликих до трагічних наслідків у процесі порушення митного законодавства при будь-якій можливості її появи.

Зона H - зона «червоного контролю» або зона помірних - катастрофічних наслідків при вірогідності породження ризику від 30 % до 90 %.

Оцінюють наслідки порушення митного законодавства за такою шкалою (таблиця 2.4.).

■ Здійснення заходів щодо скорочення ризиків.

Якщо товари ввійшли в зону L - «зону зеленого контролю», то ризик значиться допустимим. При вході товарної партії в дану зону не відбуваються додаткові перевірочні заходи, продукція пропускається. При цьому пропуск товарів не значить випуск товарів у вільний обіг.

Таблиця 3.7.

Оцінка наслідків порушення митного законодавства

Наслідки	Незначні	Невеликі	Помірні	Значні	Катастрофічні
Суспільство	Не призначено кількісно вимірювальний вплив	Питання, що торкаються безпеки продуктів, збереження культурних цінностей і т.д.	Виникнення у громадян захворювань, що потребують медичного лікування; частковий шкоди середовищу	Часткове руйнування власності, серйозної шкоди навколишньому довкіллю	Терористический акт, широкомасштабної шкоди довкіллю
Ділові кола	Не визначено кількісно вимірювальний вплив	Зростаюча кількість скарг з боку бізнесменів, зниження законослухняності	Малий і середній бізнес губить свої конкурентні переваги	Великі підприємства втрачають свої конкурентні переваги	Негативний вплив на великі підприємства, закриття підприємств і т.д.
Репутація митних органів	Не визначено кількісно вимірювальний вплив	Потрібне розслідування з сторони внутрішнього комітету або внутрішнього аудиту для знешкодження росту ризиків	Потрібне розслідування зовнішніми аудиторами чи зовнішньої комісією	Деталізоване розслідування з боку громадськості, політиків та засобів масової інформації;	розгляд парламенті або спеціальною комісією
Фінансові наслідки	0-2% доходів попереднього року	> 2% доходів попереднього року	> 2% доходів попереднього року	>10% доходів попереднього року	>20% доходів попереднього року

Щодо товарів, що переходять в інші зони контролю, використовують базові компоненти управління небезпеками: такі як митне інспектування

фінансово-господарської діяльності імпортерів, огляд продукції або транспортних засобів, контроль достовірності ведення митних документів.

Якщо товари входять в зону М - зону «блакитного контролю», то вони переважно безперешодно пропускаються.

Якщо товари знаходяться в зоні S - зону «жовтого контролю», то щодо таких партій продукції здійснюється додаткова перевірка комерційних, транспортних, митних документів, тобто проводиться документальний контроль.

Якщо товари входять в зону Н - зону «червоного контролю», то в неухильному порядку виконується митний огляд/огляд продукції або транспортних засобів. Такі дії, як проведення огляду виконуються доволі рідко у відношенні 1-2 % товарних партій.

■ Контроль і доповідь.

Після того, як вказані і здійснені конкретні заходи щодо анулювання порушення митного законодавства, відомості про їх результати вводяться в банк даних програми процесу управлінням небезпеками.

Дані про рівень додержання законодавства позначається в щорічному звіті, який вводиться до Конгресу США, в якому чітко окреслені успіхи, недоліки і завбачена робота на наступний фінансовий рік.

Митна служба застосовує кілька механізмів оцінки успішності функціонування системи управління ризиками:

- План виконання обов'язкових заходів (штрафи, санкції і т.д.);
- Ефективність роботи митної інспекції;

Повернення інформації в банк даних програми процесу управління ризиками пордукує умови для зворотного зв'язку, яка може застосовуватись на будь-якому етапі. Зміна пріоритетів ризиків потребуватиме новочасних підходів на стадії оцінки та аналізу небезпек.

3.2. Шляхи інтернаціоналізації українського бізнесу в ЄС та формування митного простору через фінансування та отримання допомоги від європейських та міжнародних організацій.

Інтернаціоналізація (англ. internationalization) — процес адаптації продукту до мовних і культурних ознак регіону (регіонів), розбіжного від того, в якому створювався продукт. Адекватно процес інтернаціоналізації українського бізнесу розпочався з 1 січня 2016 року, після того як нажили чинності статті Угоди про асоціацію між Україною, Європейським Союзом та його державами-членами щодо торгівлі та зумовлених питань. Такий процес є потрібним для того, щоб український бізнес мав спроможність реалізувати себе за національними кордонами та здобував прибутки і удосконалювався, тим самим розвиваючи нашу державу. Лібералізація торгівлі, яка за цим крокує, творить додатковий конкурентний тиск на українські підприємства, але рівночасно пропонує нові перспективи для введення інвестицій, технологічної модернізації.

Проаналізуємо одну із найавторитетніших міжнародних структур, та її діяння на український бізнес для виходу на міжнародну арену - Європейський банк реконструкції та розвитку. Кредити ЄБРР визначаються за двома категоріями: кредити для великих проектів (5-250 млн. євро) і кредити для малих та середніх підприємств. Кінцеві, переважно, не обслуговуються ЄБРР напряму, а замість того виходять за посередництвом місцевих комерційних банків, які адмініструють відповідні кредитні лінії. Таким способом, серед інструментів ЄБРР, якими може послуговуватись український малий бізнес, є кредитні лінії та запасні кредитні інструменти [35].

Для одержання кредиту через місцеві банки українським компаніям варто вказати: • якісні бізнес-плани для започаткування або збільшення бізнесу компанії; • підтвердити якість управлінської ланки компанії з удатним попереднім досвідом; • підтвердити факт продукції, що є конкурентними на

ринку; • додати інформацію про власників/партнерів; • вказати фінансову історію; • приділити гарантію у формі застави тощо.

Кошти, що здобуваються підприємством мають затрачатися в суворій відповідності до цілей, вказаними у поданому бізнес-плані. Банки також звіряють відповідність оферт на предмет впливу на навколишнє середовище чинно до мандату ЄБРР. Фінансування не призначається компаніям, де більша частка припадає державі або проектами, що гарантовані державою. Окрім того, від позичальника нерідко потребується здійснити особисте вкладення у наявний або новий бізнес у розмірі близько 35% [27].

Місцевими установами, які адмініструють кредитні лінії ЄБРР в Україні, є Кредит Європа Банк (СЕВ), Укрексімбанк та УніКредит Лізинг. Проаналізуємо умови кожної фінансової установи . Кредит Європа банк:

- 1) величина кредитної лінії 10 млн. євро;
- 2) заяву на кредит мають змогу звіщати компанії зі штатом до 249 осіб включно;
- 3) кредити спроможні надаватися для фінансування обігового капіталу, інвестицій, а також для овердрафту, кредитних ліній та фінансування для сільського господарства [27].

Укрексімбанк:

- 1) величина кредитної лінії 50 млн. дол.;
- 2) заяву на кредит спроможні подавати компанії зі штатом до 250 осіб;
- 3) кредити можуть нараховуватись для фінансування субкредитів з енергоефективності інвестицій українського малого та середнього бізнесу;
- 4) граничну суму кредиту являє 3 млн. дол. з строком до 5 років.

УніКредит Лізинг Україна:

- 1) заяву на кредит мають змогу подавати компанії зі штатом до 250 осіб;
- 2) кредити здатні надаватися на фінансовий лізинг легких та важких транспортних засобів, устаткування та машин;
- 3) крайньою сумою кредиту є 1,5 млн. євро., які сплачуються в один або кілька лізингів [26].

Група підтримки малого бізнесу (ГПМБ) являється проектом Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), який добродіє підприємствам у розв'язанні конкретних бізнес-завдань способом введення місцевих консультантів або міжнародних експертів для залучення прогресивного управлінського досвіду. ГПМБ має дві головні складові: Програму ділових консультаційних послуг (BAS) та Програму розвитку підприємств (EGP). Ціллю EGP є підтримка вичерпним управлінським та структурним змінам у компаніях шляхом введення досвідчених міжнародних галузевих експертів. У Програмі BAS постачається підтримка короткострокових проектів способом окреслення послуг місцевих бізнес-консультантів, які спроможні допомогти підприємствам у здобутку реальних цілей. ГПМБ також впоряджує заходи з піднесення ринків та сектору, приміром семінари й вчення для малого та середнього бізнесу і місцевих консультантів, а також дії з опори місцевих установ та організацій.

Для одержання консультаційної підтримки визначаються підприємства з здібністю майбутніх лідерів ринку. Величезна частина капіталу таких компаній має бути приватною та припадати громадянам України. Компанії повинні трудитися на ринку не менше 2-х років, показувати успішний ріст, керівництво зобов'язане мати гарну репутацію і бути заінтересованим в ефективних консультаційних проектах для розросту бізнесу. ГПМБ не співдіє з фінансово-кредитними установами, а також компаніями військово-промислового комплексу, ігровим бізнесом, продуцентами тютюнової продукції. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) пропонує, через українські банки-партнери, цільове фінансування спільно із пакетом суміжних послуг для проектів з енергоефективності. Найбільші суми кредиту являють 3 млн. доларів США у випадку кредитів від банків-партнерів Мегабанка та Укрексімбанка; 10 млн. доларів США у випадку кредиту від банку-партнера Райффайзен Банк Аваль. Строк окупності переважної частини проектів являє 2-3 роки [23].

Технічна консалтингова підтримка з енергозбереження та суміжних питань нараховується як банкам-партнерам, так і клієнтам. Аналогічні послуги фінансуються Федеральним Міністерством фінансів Австрійської Республіки. Міжнародні та вітчизняні консультанти UKEEP конвоюють і банк, і позичальника на етапі підготовки проекту, піддержують з техніко-економічною оцінкою проекту та, за потреби, спроможні здійснити енергоаналіз підприємства. Це спрощує хід прийняття рішень щодо надання кредиту [23].

У наслідку, підприємство здобуває комплексний звіт про поточне енергоспоживання та перелік усіх можливих енергозберігальних заходів з їх техніко-економічною оцінкою і зіставляючим розглядом. Як бонус додається також тренінг з енергоменеджменту. Для клієнтів програми експерти UKEEP здійснюють навчальні семінари з енергоефективності, відновлювальної енергетики та енергоменеджменту. Європейський Союз та обумовлені ним фінансові інституції на нині дієво впроваджують нові проекти підтримки, також і для малого бізнесу в Україні. Проект підтримки перезапуску української економіки (EU SURE) – це проект намірений на період 2016-2020 років і його бюджет складає 95 млн. євро, з яких 40 млн. євро позначається на інструмент гарантування кредитів. Проект здійснюватиметься ЄБРР, ЄІБ, проектами міжнародної технічної допомоги. Цільовими групами, на які скеровано проект, є Міністерство економічного розвитку та торгівлі України, малий та середній бізнес та об'єднання з сприяння бізнесу [24].

На регіональному рівні EU SURE виконуватиметься бізнес-консультації та розширять підприємницькі навички малого та середнього бізнесу через мережу центрів підпори бізнесу, що діятимуть за спільної з ЄБРР участі. Центри підтримки бізнесу послужитимуть вдосконаленню конкретності сектору через введення малих підприємств до мережі місцевих консультантів та міжнародних експертів. Бізнес-консультації будуть пристосовані до розміру компаній та будови викликів, що поставатимуть перед ними. Центри підтримки бізнесу ще реалізовуватимуть консультації щодо доступу до фінансування й пристосування та до використання перспектив від ГВЗВТ між ЄС та Україною.

Проект включити щонайменше 15 регіонів України. Цільові економічні сектори будуть обумовлені від економічного профілю реального регіону. Сектори, що включатимуться центрами підтримки EU SURE будуть добродіяти доступу до фінансування через застосування синергії між консультаційними послугами для бізнесу та комплементарним інструментом забезпечення кредитів масштабом 40 млн. євро, що діятиме у співпраці з ЄІБ. Цей кредитний інструмент наблизить комерційним банкам можливість успішного управління небезпеками для збільшення їхньої спромоги до постачання зростаючою потреби на фінансування від малого та середнього бізнесу [24].

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) є банком Європейського Союзу й відбиває інтереси держав-членів ЄС. Серед міжнародних переваг діяльності банку: впровадження та розвиток навичок, доступ до фінансування малого бізнесу, проекти у галузі зміни клімату, розвиток стратегічної інфраструктури. Зазвичай, ЄІБ герує напряду лише з доволі грандіозними проектами. Для України це проекти валовою значущістю більше 50-60 млн. євро. Частка ЄІБ у подібних проектах, за певним мізерним списком винятків, не переважає 50% від загального бюджету. Співробітництво банку з малим та середнім бізнесом створюється за програмою «Кредити для малих підприємств і підприємств середнього рівня капіталізації». В Україні програма здійснюється через банки-посередники: Ощадбанк, Укрексімбанк та УніКредит банк. Банки здійснюють неухильну перевірку з боку ЄІБ, а їхній персонал проходить спеціалізовані тренінги, разом з представниками філій банків. У наслідку, спеціалісти банків спроможні надати громадянам вичерпні консультації з усіх питань, обумовленими з одержанням та обслуговуванням кредитів у межах кредитних ліній ЄІБ. Німецько-український фонд започаткований рядом державних органів України та Німецькою кредитною установою для відновлення з ціллю підтримки розвитку мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП) в Україні. Фонд не нараховує кредитів напряду, а взамін має низку своїх кредитних програм, які здійснюються через комерційні банки-партнери: ПроКредит банк, Мегабанк, Укргазбанк, Міжнародний інвестиційний банк.

Процес інтернаціоналізації для українського бізнесу являється на крок простішим відповідно до такої великої опори міжнародних організацій в елементі їх фінансування та кредитування. Зразком такого співробітництва є створена у 1991 році українська компанія Екософт, яка є продуцентом водоочисного устаткування та технологій. Компанія мала здобутки на внутрішньому ринку, але хотіла збільшити свій бізнес назовні – поза звичні ринки СНД. Для цього вимагалось створити достовірну стратегію, збільшити рівень корпоративного управління спільно з внутрішніми процедурами. Грант ЄБРР на здобуття консультаційних послуг добродіям Екософту опрацювати нову експортну стратегію та внутрішню будову. У наслідку співробітництва з радником з ЄС Екософт продукував стратегію експансії на нові площини, заснувавши 18 модерних продуктів. Поки компанія збільшила експорт, підійнявшись на ринки бізнесу, вводитимуть, серед іншого, сільське господарство, нововведення, поліпшення надання публічних послуг та інфраструктури, енергоефективність та зелену економіку [24].

Німеччини та Великої Британії проводять перемовини з ЄБРР щодо фінансування для сприяння чергового зростання. Наслідки співпраці Екософта з ЄБРР: товарообіг підвищився на 80%, експорт – на 114%, продуктивність – на 93%, число персоналу – на 25%.

Висновки до розділу 3

Ризики, які постають у взаємодіянні між митними органами та підприємством, дозволено класифікувати за рівнем довіри до наданих документів суб'єктом контролю на: ризик надмірної довіри та ризик недостатньої довіри. Ризик надмірної довіри у порядку “підприємство-митниця” породжується тоді, коли один із суб'єктів, застосовуючи, здебільшого, одне джерело інформації, покладається на іншого суб'єкта. Ризик недостатньої довіри – це аномалія у традиційній діяльності суб'єктів взаємодіяння “підприємство-митниця”, спричинене тим, що появляються вагання щодо істинності отриманої інформації та її підтвердженої. Також у

практичній діяльності постає ризик неправильного підтвердження, який позначається як можливість настання негативних наслідків в наслідку дії ризику, за умови появи якого підтвердуючі документи, які подало підприємство на митницю, демонструють про брак перекручень у офіційних документах, про що приневолений вказати і працівник митниці, а посправжньому такі перекручення побутують. Як вбачаємо, більш ніж за 10 років європейським митним адміністраціям в створенні Моделі управління небезпеками на території своїх країн поталанило добитися ваговитих здобутків.

ВИСНОВКИ

В частині дослідження теоретико-практичних напрямів становлення митного простору в Україні та перспектив його розбудови, доцільно зробити наступні висновки:

1. Категорія митного простору щільно обумовлена з такими політико-правовими термінами як: юрисдикція держави, суверенні права, суверенітет. Враховуючи це вищезазначений термін можна аналізувати як сферу, змішану з частиною території однієї країни, яка застосовується для реалізації митної юрисдикції іншою державою – за домовленістю між ними або в межах, що дозволені міжнародним правом, або з країною, або з так званою міжнародною територією. Тільки з територією держави зіставляється митний простір і в ніякому разі не спускається за її межі.

2. Митне регулювання встановлює рамки економічної активності суб'єктів господарювання, заохочуючи або вдержуючи їхню функцію залежно від наявних економічних пріоритетів, добродіє розвитку міжнародних економічних взаємин та забезпеченню національних економічних інтересів. Митне регулювання ЗЕД на території України відбувається відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Митним кодексом України, Законом України «Про Митний тариф України», іншими законами та міжнародними угодами України з питань державної митної справи. Традиційним засобом регулювання зовнішньої торгівлі є митні тарифи, які за природою впливу є економічними регуляторами.

3. Крім того, важливою лишається проблема майбутньої гармонізації національного митного законодавства із стандартами ЄС, що торкаються, першочергово, принципів та процедур виявлення контрафактної продукції, виконання митного контролю, перетину митного кордону культурними значущостями тощо. Дії щодо оптимізації піднесення імпоротної діяльності в Україні повинні, серед інших, бути:

1) використання адекватно до норм ГАТТ/СОТ антидемпінгових та компенсаційних мит, товарних квот тощо з ціллю захисту вітчизняних виробників;

2) введення нетарифного регулювання імпорту з ціллю лімітувати доступ на українські ринки конкуруючої продукції за демпінговими цінами. Використання таких заходів не звільняє застосування антидемпінгових процедур, але часто доведення факту антидемпінгу є нездійсненним через формальні мотиви та через факт у держави надто виражених конкурентних прерогатив;

3) боротьба з неофіційною імпортною діяльністю. Між інструментів детінізації імпорту раціональним є: виготовлення системи контролю якості імпортованих товарів; введення електронного декларування імпорту; використання систем аналізу ринків та взаємодіяння з контролюючими органами держав-партнерів; щонайбільша уніфікація оподаткування імпорту, послідовне анулювання всіх імпортних пільг; поліпшення методології дефініції митної вартості тощо.

4. Максимальний ефект та успішність ефективності митного управління в державі здобувається при високій широті охоплення міжнародних ринків (тобто щонайбільше можливому експортному потенціалу) та невисокій відкритості до багатосторонньої торгівлі, адже ключові зусилля митних органів в ході митного контролю та оформлення використовуються при ввезенні товарів в державу, тому при скороченні навантаження імпортних товаропотоків, збавляється навантаження на митні органи. Своєю чергою, гранична відкритість до торгівлі здобувається при низькому митному управлінні та низькій широті охоплення ринків, тобто при браку відповідного митного контролю з сторони державних інституцій і неваговитій продажі експортуючих компаній на зовнішніх ринках.

5. Вагоме погіршення показників митного простору стає результатом породження важливих обмежень та шансів вжитку різних фінансових знарядь таких, як податки, позики (зовнішні та внутрішні), зоставляючи уряду спромогу виходу із кризи лише за сприянням зовнішньої фінансової допомоги. Саме тому

дочасні заходи податкового регулювання дають змогу завбачати як вагоме звуження, так і звершення гострих показників змістів митного простору. Заходи податкового регулювання мають бути невіддільною частиною та мають посісти одне із ключових місць у макеті створення митного простору. Спрямування створення митного простору зобов'язані вводити три основні компоненти: політику підвищення темпів економічного зростання та розширення його бази, політику підвищення ефективності доходів і політику підвищення ефективності видатків.

Податкове регулювання у числі політики збільшення результативності доходів має акцентуватись на черговому здійсненні податкової реформи, збільшенні бази оподаткування, поліпшенні технологій адміністрування, збереженні бази оподаткування та зменшенні її руху до інших держав, введенні нових ІТ технологій в оподаткуванні, поліпшенні податкового контролю, введенні якісно нових модерних податків (податку на фінансові операції, податків для технологічних компаній у сфері цифрової економіки), поліпшенні ужитку державних активів (приватизація), підняття їх прибутковості (підняття прибутків державних підприємств), покращення адміністрування державних зборів, скорочення розміру інституційних (розходів контролюючих органів) та трансакційних (затрат платників податків) податкових витрат, оптимізація контролю за грошовими переказами, отриманих з-за кордону. Непродуктивне застосування однієї з складових моделі створення митного простору знижуватиме якість і успішність інших.

